

SEMNAL DE ALARMĂ

Elevii de la sate - defavorizați educațional de sistem

Copiii de la sate au șanse tot mai mici să facă un liceu sau o facultate. Calitatea învățământului din mediul rural, mai precis de stagiul gimnazial, se reduce de la an la an, și nu doar în raport cu învățământul din mediul urban. Profesori necalificați, migrarea lor către școlile din oraș, lipsa unei motivații în pregătirea copiilor sau salariile mici sunt doar câteva din cauzele pentru care elevii din mediul rural ajung să fie defavorizați în urma cursurilor unui liceu, cu atât mai mult ale unei facultăți.

Profesori necalificați la sate

Din evaluările făcute de-a lungul anilor, există diferențe categorice între învățământul din mediul rural și cel din mediul urban, după cum ne-a prezentat Ioan Abrudan, inspectorul general școlar al Inspectoratului Școlar Județean (ISJ) Salaj. El a ținut să accentueze că acești copii nu sunt mai puțin dotați intelectual, ci doar nu li se oferă șansa de a studia în condiții normale și sub îndrumarea unor profesori calificați. O astfel de „piedică” pusă elevilor de la sate o reprezintă o normă legislativă privind examenul de titularizare. Și anume, dacă profesorii care își dau examenul de titularizare nu reușesc să obțină mai mult de nota 7 și sunt repartizați în zona rurală, aceștia nu pot, prin calendarul mișcării personalului didactic, să obțină ulterior transferul într-o școală din zona urbană. În prezent, în școlile din județul Salaj predau peste 3.600 de profesori, dintre care 1.730 în mediul rural.

Din păcate, efectele slabului interes pentru nivelul de pregătire al profesorilor din învățământul rural se vad în rezultatele slabe obținute la învățătura de către elevi. Un exemplu real, din păcate, și recent, este procentul de promovabilitate - note peste cinci - obținut de copiii de la sate la teza cu subiect unic de Limba și literatura română, de doar 70 la sută. Și anume, din cei 2.680 de elevi salajeni de clasa a șaptea și a opta, 792 au luat note sub cinci.

Condiții precare la țară

Nu doar problema salariilor apare în învățământul din mediul rural. Profesorii pleacă de la o școală la o alta, pentru că aceasta din urmă este poate mai aproape de ce cred ei că ar fi locul unde s-ar manifesta plener.

Desigur, mai este și motivul bazei materiale și clasele cu puțini copii. Insa nu doar din aceste cauze ies din sistem cadrele didactice, ci și din lipsa condițiilor de viață din mediul rural. La sate, comunitatea nu le poate oferi decât prea puțin din ceea ce ține de un standard de viață. Și, atata timp cât învățământul nu este tentant din mai multe puncte de vedere, nu vor ajunge în școlile din mediul rural profesori calificați. Totodată, reprezentarea socială a „scolii de la oraș” este dată în mare parte de reprezentarea socială a cadrelor didactice care lucrează în acea școală. În mediul rural, din păcate, reprezentarea socială a cadrelor didactice este dată de faptul că lucrează în „școala rurală”. Astfel că, tot mai mulți profesori își depun dosarele pentru transferuri și restrângeri de activitate. Nemulțumiri care trebuie să facă naveta - pe banii lor - de la oraș către alte școli din județ sau de lipsa performanțelor pe care le pot obține în condițiile predării la o școală din mediul rural, 266 de profesori din județ și-au depus, la sediul ISJ Salaj, dosarele cu cererile de transfer și restrângeri de activitate.

Salarii prea puțin motivante

O alta chestiune problematică a învățământului românesc, în general și, mai cu seamă, a celui rural, este cea a resurselor umane. Și aici este vorba de menținerea și, mai ales, atragerea în sistemul de învățământ a cadrelor didactice de valoare și/sau a tinerilor absolvenți de învățământ universitar. Motivația financiară redusă, chiar și în condițiile acordării „sporului de rural”, ca și prestigiul în scădere asociat profesiei de învățător sau profesor, îi determină pe tinerii absolvenți, dar și pe cadrele didactice cu experiență, să caute locuri de muncă în alte sectoare decât învățământul. Greva profesorilor și boicotarea examenelor naționale sunt doar câteva exemple ce vorbesc de la sine.

(un articol de Mihaela OPREA preluat din ziarul „Magazin sălăjean”)

BUCOVINA ÎNARIPATĂ - relatare în pag. 3

DESPRE CRIZĂ ȘI MORALĂ

Actuala criză este una a lipsei de încredere, este eșecul total al societății postmoderne, golită de conținutul moralei.

Sistemele sociale ale modernității (prost gândite, prost finanțate), modul nostru superficial de a trăi și de a pune problemele, felul labil (de regulă din poziția victimei) de a interpreta demersurile ori acțiunile (ce sunt evident ale „făptașilor” ce ne-au prejudiciat) și de a acționa în consecință, sistemul economic actual bazat mai mult pe „plus valoare”, sunt toate simptome grave ce însoțesc și perpetuează criza actuală. Adevărul despre orice criză - economică sau nu - mă refer aici la adevărul ce ar trebui promulgat la scară largă, se bazează pe percepția libertății autentice, adevărul fiind până nu demult și un privilegiu al maselor, nu numai al exponenților. Să-l proclamăm fără teamă!, suntem ființe libere. Știm de la Locke încoace, acolo unde libertatea economică este și manifestă (deși mult prea prost înțeleasă), vom întâlni și libertatea politică și în special pe cea individuală - cu amendamentul că aceasta din urmă ar trebui să conducă la o continuă reabilitare a adevărului public prin rațiune și prin morală. Să luăm rațiunea, așadar, ca algoritm asupra modului cum ar trebui să se desfășoare orice act politic, economic, social, individual; morală însă se va manifesta în (sau prin) Drept, iar Dreptul (ne) garantează (teoretic) libertatea. Morala nu admite minciuna, iar expresia adevărului este fapta. Aici ar fi posibilă închiderea cercului, dacă travaliul exponenților ar fi corect. Altfel spus, dacă principiile morale s-ar respecta, am trăi cu adevărat în chenarele demnității umane. De ce nu este așa? Lipsa de încredere este firul destrămat al unei zone de existență sufocate de schimbări de substanță, al unor glorii politice cățarite pe culmi amănitoare, dar ea e omenească și totuși vindecabilă. *Actuala criză este una a lipsei de încredere, este eșecul total al societății postmoderne, golită de conținutul moralei.*

Un faliment de proporții

Vorbind despre criza actuală, la aproape douăzeci de ani de la căderea Cortinei de Fier, nu cred că se mai poate pune problema superiorității unui sistem capitalist, vis-a-vis de cel

comunist, acesta din urmă și el suferind de lipsa moralei. Sistemul capitalist, iată, nu mai poate fi rodnic, nici perfectibil, nici viabil, nici rațional (Vernunft), așa cum ne-ar plăcea sau cum ar trebui să fie, fiindcă funcționează, cum observăm cu toții, ca și aspect al dublei morale, după principiul lăcomiei și al egoismului, după orgolii nemăsurate, după principiul celui mai tare din parcare. A asigura creșterea economică sau capitalul propriu într-o parte, în detrimentul altei părți, prin înșelătorie, înseamnă periclitarea existenței celui alt. Statul, ca instituție în slujba cetățeanului, ar trebui să intervină, asumându-și rolul său de protector. O dată, pentru că pârgurile economice, de care se uzitează în interes privat, permit îmbogățirea cu nerușinare pe de-o parte, iar pe cealaltă parte conduc la îngroșarea segmentului celor lipsiți de elementarele mijloace de subsistență, adâncind și mai mult prăpastia socială. Statul este garantul societății, așa ar trebui să fie, dar actuala criză va conduce în mod sigur la falimentul unor state, chiar și din rândul celor europene. Limita libertății unui stat de acțiune, voit sau nevoit, împotriva altui stat, este determinată tocmai de existența drepturilor și libertăților fiecărui stat în parte și de posibilitatea ca ele să fie respectate și manifestate, acesta fiind esența ideii de justiție internațională, și ea trebuie raportată ca atare și la libertate.

Teza „statul a murit, trăiască consernele!” nu e nouă, dar a devenit actuală

Principiul dreptului pune în prim plan problema pedepsei personale, publice, mediale etc., pentru fărâdelegi, minciună, criminalitate. Actuala criză nu are vinovați vizibili, lanțul delicvenților este mult prea lung, mult prea complicat. Altfel spus, verigile sunt mult prea solide, iar politicienii care au făcut posibilă această criză și au creat cadrul statal și guvernamental pentru jaf, sperjur, sunt membri în consiliile de conducere ale marilor conserne și bănci, fiind purtători de lobby plătiți și controlați de către conserne sau bănci. Avem de-a face cu un faliment moral de proporții, ce va schimba însă mentalitățile noilor guvernanți, pentru că politica va trebui să fie în final una îndreptată spre social, spre cei mulți și în

Lucian HETCO
(continuare în pag.4)

Andrei Vartic a plecat la Zalmoxis

- Specialist în fizică și spectroscopie; regizor de teatru, actor; om politic; publicist, scriitor; cercetător științific, editor, filozof și promotor al culturii; fruntaș al mișcării de eliberare națională din Republica Moldova. S-a născut 21 oct. 1948, în comuna Dânceni, jud. Chișinău (acum, raionul Ialoveni), în familia lui Vasile Vartic și a Zinoviei (n. Constantinov). Familia Vartic s-a strămutat la Dânceni din satul Marmora, de langa Piatra Neamț, la începutul sec. XIX. Pe linie maternă, este îndeaproape înrudit cu sociologul și folcloristul Petre Tefănuță (1906-1942), discipol al școlii sociologice a lui D. Gusti, martirizat după ocuparea Basarabiei de către sovietici. Bunicul său, Andrei Constantinov, fost primar la Ialoveni, a murit în Gulag (la Magadan) ca deținut politic.

„Am ajuns la Sarmizegetusa Regia după o ninsoare. Totul era acoperit de zăpadă groasă, înafară de Piatra Altarului. Sunt sigur că dacă aș fi pus mâna, piatra aia ar fi fost caldă. În spațiul virgin al poienii am văzut pașii, câțiva pași porniți din chiar centrul cercului sacru. Urmele pașilor porneau, apoi dispăreau pur și simplu... Unde?..

Povestea asta, poate într-un stil un pic mai altminteri redată, este o confesiune pe care mi-a făcut-o cândva scriitorul Andrei Vartic. Parcă îl vad în fața mea, cu mâinile așezate pe masă, un poet, actor și om de știință, un Om conștient de propria-i forță. Îmi vorbește despre o lume pierdută în negura propriei noastre ființe. Andrei e viu și gata să-mi demonstreze cu probe științifice și culturale, că civilizația vechei Dacii nu este un mit, este o conștiință de sine fără de care, ca popor, suntem Nimeni.

Acum, îmi revin în minte amintirile, vad lui pașii lui cum dispar în zăpada petelor...

Vestea că, în ziua de 2 Iunie 2009, orele 22:50, la Chișinău, scriitorul ANDREI VARTIC a trecut în nemurire, m-a luat pe neașteptate

Personalitate culturală complexă, a fost de-a lungul anilor deputat în Parlamentul Republicii Moldova (1990), consilier prezidențial, regizor de teatru, actor, publicist, scriitor, cercetător științific, editor, filozof și promotor al culturii românești de pe ambele maluri ale Prutului, unul dintre cei mai neobosiți artizani ai mișcării de eliberare națională din Republica Moldova. A fondat portalul VoceaBasarabiei.com, dar mai presus de toate acestea, Andrei Vartic a fost Om cum, după prietenul său de idealuri, poetul Grigore Vieru, puțini au mai rămas printre noi.

L-am cunoscut pe Andrei în toamna anului 2007, la București, în preajma decernării Premiilor anuale ale Asociației Române pentru Patrimoniu, prin intermediul unui alt gigant al culturii române, scriitorul Arthur Silvestri.

Am luat masa împreună la un restaurant modest dintr-un cartier ridicat de vechii boieri ai unui București demult apus.

Andrei Vartic m-a fascinat prin modestia și modul superb în care își expunea frământările de basarabean îngrijorat pentru soarta Patriei, pe care o visa reîntregită. Nu se lămăna, aducea doar argumente culturale și istorice, făcea paralele între un trecut românesc glorios și clipa prezentă. Ca om de știință se folosea cu inteligență rară de date și locuri, de punctele de interferență care țin încă, pe verticală conștiința națională. Unul dintre frumoșii „nebuni”, ai Secolului 21, fascinați până la uitarea de sine de glia străbună și restituirea așa cum a fost a Istoriei Daciei Felix, Andrei venea și cu pilde care se confundau în legendă.

Bărbat în puterea vârstei, unul dintre ultimii stejari majestoși din codrii spirituali ai Cosminului cultivat de Marele Ștefan, îndrăgostit ca puțini dintre noi de Miorița, Meșterul Manole și mai presus de toate de Eminescu cel mereu curgător prin Istoria Literaturii Române, - Andrei devenea ingenuu, un copil uimit de neputința românilor dinlăuntrul Țării, românii care uitam că dincolo de Prut, sunt frații noștri de sânge.

În seara aceeași zile, la ceremonia de premiere, mi-a făcut cunoștință cu Grigore Vieru. Am imortalizat clipa printr-o fotografie. Acum ei sunt Sus, eu am mai rămas să privesc un timp în țărână...

Am corespondat din când în când pe Net. Îi urmăream activitatea publicistică și de cercetare cu interes. Îl invidiam ca pe un frate mai deștept decât mine, mai bun, care se bătea cu morile de vânt pentru o Idee. Printre multe alte puncte „nevralgice”, încerca să deslușească într-o scriere din Secolul 14, o mostră dintr-un posibil alfabet geto-dacic. Unii l-am crezut, alții am fost scepticii, cei mai mulți am râs de posibilitatea de-a găsi filiații lingvistice în Codex Rohonky.

Acum, Andrei Vartic a descifrat toate misterele care l-au fascinat pe când era pe pământ.

Zalmoxis să te primească cum se cuvine, Andrei Vartic, acolo în Cogaionul pe care l-ai iubit mai înainte de a-l fi cunoscut.

Cu Grigore Vieru, cu Artur Silvestri... la umbră din Pomul Cunoașterii, veți continua, cred, să „puneti Țara la cale”, acolo, de-a dreapta lui Dumnezeu Atoatefăcătorul, pentru că... precum e în Cer, așa și pe Pământ!

Acum, Andrei Vartic a descifrat toate misterele care l-au fascinat pe când era pe pământ.

Zalmoxis să te primească cum se cuvine, Andrei Vartic, acolo în Cogaionul pe care l-ai iubit mai înainte de a-l fi cunoscut.

Cu Grigore Vieru, cu Artur Silvestri... la umbră din Pomul Cunoașterii, veți continua, cred, să „puneti Țara la cale”, acolo, de-a dreapta lui Dumnezeu Atoatefăcătorul, pentru că... precum e în Cer, așa și pe Pământ!

DESPRE CTITORIILE LUI MATEI BASARAB IN OLTENIA

355 de ani de la nașterea în cer a Domnitorului

Sfânta Monastire Arnota (ctitorie și necropolă a lui Matei Basarab), din satul Bistrița, al comunei Costești, județul Vâlcea, a găzduit o suită de manifestări culturale-științifice dedicate împlinirii a 355 de ani de la trecerea în eternitate a Domnitorului Matei Basarab, cel ce a condus Țara Românească mai bine de două decenii, între 1632-1654.

Manifestările au fost organizate de Direcția Județeană Vâlcea pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național, în colaborare cu sfântul locaș pomenit în trapeza mănăstirii, unde s-a desfășurat simpozionul cu tema *Matei Basarab – cel mai mare ctitor al neamului nostru*. În acest cadru, Biblioteca județeană *Antim Ivireanu – Vâlcea* a organizat o semnificativă expoziție de carte cu genericul *Matei Basarab în istoriografia românească*. Au prezentat comunicări științifice prof. univ. dr. **Radu Ștefan Vergatti**, de la Universitatea din București (*Însemnătatea domniei lui Matei Basarab în Țara Românească*), **Dorin Teodorescu**, director executiv al DJCCPCN Olt (*Scrieri din vremea lui Matei Basarab*), **Dan Lupescu**, director executiv al Direcției Județene Dolj pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național (*Catedrala mitropolitană Sf. Dumitru din Craiova – ctitorie a Domnitorului Matei Basarab*), **Cristian Cocea**, director executiv al DJCCPCN Argeș (*Semnificația căciulii pe care o poartă Matei Basarab în celebrul portret-gravură italiană*), **Cătălin Pătroi**, director executiv al DJCCPCN Mehedinți (*Mănăstirea Strehaia*), **Cătălin Siulescu**, inspector școlar Vâlcea (*Vaideeni și Matei Basarab*), **Ion Popescu**, profesor la Colegiul Matei Basarab din Rm. Vâlcea (*Biserica din Țara Românească în timpul domniei lui Matei Basarab*), **Dumitru Bondoc**, director tehnic la Antares Group România (*Legătura dintre comuna Costești și Matei Basarab*), **Costea Marinoiu** (*Cultura în vremea voievodului Matei Basarab*).

De reținut că a doua zi, prof. univ. dr. Radu Ștefan Vergatti a fost președintele comisiei de doctorat în fața căreia un smerit preot a susținut teza de doctorat cu tema *Ctitoriile lui Matei Basarab din Muntenia*.

Catedrala mitropolitană Sf. Dumitru din Craiova – ctitorie a Domnitorului Matei Basarab

Stâlp de pridvor al ortodoxismului în Țara Românească, Matei Basarab – născut la 9 aprilie 1580 și trecut la cer 19 aprilie 1654 -a preluat Domnia la vârsta plenei sale maturități (52 de ani), după ce se căluse, ca oștean și viitor bărbat de stat, umăr la umăr cu fulgerul primei uniri a celor trei țări române, Mihai Vodă Viteazul.

Împreună cu cei trei frați Buzești – Stroe, Radu și Preda -, cu Baba Novac, Banul Mărăcine, Radu Șerban, Mârza și Banul Mihalcea, Matei Basarab se afirmase ca o căpetenie extrem de riguroasă și un sfetnic mereu inspirat, echilibrat, înțelept al lui Mihai Viteazul.

Deși, ca mai totdeauna în istoria românilor, vremurile erau turburi și agitate, maturul domnitor și-a stabilit țeluri precise, pe care le-a și împlinit: consolidarea monarhiei feudale, cu consensul Stărilor (cărora le întărește rolul în stat), concordia internă, politica de conciliere între boierii autohtoni și cei împământenți.

Concomitent cu încurajarea industriei extractive, preluarea salinelor și vămilor sub controlul statului (de la arendașii levantini), recursul la tradițiile medievale exprimat ferm și clar, de la înscăunare, prin asocierea numelui său la dinastia Basarabilor, considerându-se nepot al domnitorului-filozof Neagoe Basarab, Matei a generat și patronat o veritabilă epocă de ferveore creștinească.

Această realitate este susținută prin numărul impresionant de ctitorii voievodale și boierești, ca și prin trecerea la monahism a 140 de bărbați și femei, dintre care 12 erau boieri sau soții de boieri.

Matei Basarab a impulsionează vechiul stil arhitectonic muntenesc, cristalizat cu un veac înainte de domnia sa, acela al bisericilor cu pridvor pe arcade deschise pe fațada dinspre apus. Stau mărturie, în acest sens, de mai bine de trei veacuri și jumătate, mănăstirile **Arnota** (1633-1636), din județul Vâlcea, **Brâncoveni**, satul natal al domnitorului, din Romanati, azi județul Olt, ansamblu reîntemeiat și fortificat de voievod la 1640, **Negru Vodă** din Câmpulung Muscel, județul Argeș, **Sadova** (Dolj), **Strehaia**, din Mehedinți (1645).

În anul rezidirii Mănăstirii **Strehaia**, cu hramul Sf. Treime, ctitorie a Craioveștilor din secolul al XV-lea, cu ziduri impresionante de fortăreață strategică, a cărei unicitate e dată de orientarea altarului spre sud, Matei Basarab plănuia deja declanșarea lucrărilor de reconstrucție a Bisericii **Sf. Dumitru** din Craiova.

Este vorba de cel mai vechi edificiu de cult din Cetatea Băniei și a celui mai important monument medieval din Craiova, cu hramul **Sfântului Mare Mucenic Dumitru, Izvorătorul de Mir**, situat în parcul cu același nume, pe str. Matei Basarab, în proximitatea Casei Băniei – cea mai veche clădire laică din Capitala Olteniei, datând din 1699, pe temelii unei construcții de veac XV, clădită de Barbu Craiovescu, remodelată de Constantin Brâncoveanu și la care, în decembrie 2008, s-au încheiat cele mai proaspete lucrări de reparații capitale, conservare și restaurare.

Sf. Dumitru este înscris pe blazonul Craiovei, fiind patronul spiritual al acestui municipiu.

De-a lungul timpului, au fost exprimate opinii conform cărora prima bisericuță construită aici, pe Dealul Mitropoliei din Craiova, din care, până în urmă cu câteva decenii, susura un izvor cu apă vie, ar fi fost înălțată în anul 1185, pe vremea fraților Petru și Asan. După alte păreri, prim întemeietor ar fi fost Ioan al Cumanilor, la 1230, sau, mai aproape de noi, Mircea cel Bătrân.

Incontestabilă este realitatea că, dintotdeauna, istoria Craiovei – reședința tribului geto-dac al Pelilor: Pelendava, încă din anii 400-350 înainte de Hristos, atestată documentar pe **Tabula Peutingeriana**, hartă din 225 după Hristos – s-a confundat cu istoria Bisericii Sf. Dumitru, în a cărei proprietate intra întreaga moșie a banilor olteni.

Menționată în 1645 ca **Biserica Domnească de Craiova**, această ctitorie a lui Barbu Craiovescu apare în alte surse sub denumirea de **Biserica Băneasa**. Ea a fost rezidită de la fundație de Matei Basarab la 1651, după care s-a bucurat de succesive reparații făcute sub îngrijirea marelui armaș Petre Obedeianu (1690), de fiul acestuia, stolnicul Constantin Obedeianu (1724), când Teodosie, Andrei și alți renumiți zugravi ai epocii o repictează în interior.

Ținem să subliniem că, în opinia craiovenilor și, în ansamblu, în aceea a tuturor oltenilor și românilor, Biserica Domnească de Craiova, actuala Catedrală Sf. Dumitru,

**Albina
românească**

publicație a

MIȘCĂRII PENTRU PROGRESUL
SATULUI ROMÂNESC - FUNDATIA EPISCOPUL

GRIGORIE LEU

realizată în colaborare cu

ASOCIATIA COMUNELOR DIN
ROMÂNIA

editor: CASA DE EDITURA ȘI PRODUCȚIE AUDIO-
VIDEO-FILM „REALITATEA”.

Înregistrată la Registrul Comerțului

J40/5587/1991

Cod fiscal: R33954;

cont la Banc Post - Sucursala Moșilor

nr: RO11BPOS70202902964ROL01

Cod Publicații Poștă 19086

ISSN 1583-2546

REDACTIA:

Nicolae Dragoș și Emil Drăghici -
senior editori; Dragoș Sarchizian -
secretar general de redacție; Gheorghe
Manea, Sergiu Târa, Alexandru
Dumitriu, Simona Constantinescu,
Antoaneta Matei

Director marketing și publicitate - **Tudor
Leu**. Tehnoredactare computerizată - **Ve-
ronica Ionescu**. Adresa: Redacția și
Administrația: bd. Dacia nr. 126, sector 2,
București 020064.

Telefon/fax: 021 6105659

E-mail: albina@vipnet.ro;

Internet: www.cartesiarte.ro

prețul unui exemplar - 1,5 lei

Abonamente de sprijin: 100 lei anual.

Tipărit la Tipografia CERA

Melania CUC

„BUGOVINA ÎNARIPATĂ” SE ÎNALȚĂ SPRE CER

Monumentul eroilor și martirilor Bucovinei (sau „Bucovina înaripată”, lucrare monumentală de for public realizată de artistul plastic Mircea Dăneasă) a fost dezvelit și sfințit în ziua de sărbătoare a Înălțării Domnului în cadrul unei ceremonii care a animat pulsul urbei. Executat la comanda Primăriei și a Consiliului Local Suceava, Monumentul eroilor și martirilor Bucovinei, realizat din rășină polimerică fixată pe textură din fibră de sticlă, patinat în „bronz nobil polizat”, are o înălțime de 8,5 m și cântărește cca. 550 kg. Monumentul răspunde, pe de o parte, unei necesități (ca obiectiv simbolic pentru organizarea manifestărilor de omagiere a eroilor neamului), iar pe de altă parte se înscrie ca un reprezentativ element vizual în scenografia arhitecturală a urbei.

Amplasat în zona centrală a Sucevei, monumentul, ridicat pe soclu cu câteva zile în urmă, reprezintă o siluetă înaripată care îmbină simbolismul crucii cu cel al zborului, sugerând, prin brațele care se transformă în aripi, speranță și înălțare spre cer.

Festivitatea de dezvelire a reunit în Piața „22 Decembrie” un număr impresionant de cetățeni. În zona carosabilă din fața Casei de Cultură s-au aliniat, pentru ceremonial, câteva plutoane de militari de la Inspectoratul pentru Situații de Urgență, Inspectoratul de Jandarmi Județean Suceava, Școala de Subofițeri Jandarmi Fălticeni, Colegiul Militar „Ștefan cel Mare” din Câmpulung Moldovenesc, precum și membrii Fanfarei Primăriei Suceava.

Pe platoul pietonal, la marginea căruia a fost amplasat monumentul, s-au înșiruit, cu coroane și jerbe de flori, reprezentanți ai instituțiilor administrative, ai serviciilor publice descentralizate, ai partidelor politice, ai unor societăți comerciale și asociații, precum și delegați sosiți din mai multe localități ale județului.

Primul care a luat cuvântul în cadrul ceremoniei a fost primarul Ion Lungu, care a accentuat faptul că sărbătoarea Înălțării Domnului este ziua în care se comemorează eroii neamului, eroi care, prin ridicarea acestui monument, vor fi de-acum înainte omagiați în centrul municipiului Suceava.

Autorul lucrării, artistul plastic Mircea Dăneasă (care l-a avut alături de el la ceremonie pe părintele Ștefan Chișcări) a spus în cuvântul său că ideea prin care s-a configurat acestui monument este mai veche, dar s-a împlinit abia acum. „Este viziunea mea despre eroul

creștin - a precizat el - eroul care-și jertfește viața pentru Hristos și pentru credință. Este reprezentarea mutării sufletului din viața trecătoare în eternitate și sugerează nevăzutele aripi care cresc în interiorul ființei animate de un ideal” „În această lucrare arta s-a întâlnit cu religia întru devenirea umană a ființei”, a subliniat Mircea Dăneasă rostind în încheiere un îndemn de triumf al umanității: „Jubiți-vă unii pe alții!”.

Tiberiu COSOVAN

GUSTUL PÂINII ROMÂNEȘTI

“De pământ nu trebuie să-ți bați joc! Pământul te blesteamă, dacă nu-l respecti!”.

Știu aceste cuvinte de la mama mea. Le-am auzit încă de când eram o mână de om și nu le voi uita cât voi trăi. La rândul ei, mama le-a moștenit de la părinții ei. Și, Doamne, cu câtă sfințenie respecta totul!

Adesea mă așez pe piatra de hotar a timpului: de o parte trecutul, de altă parte prezentul. Cum să nu te uiți îndărăt, când ți se face dor de ce-a fost?! De rânduiala care exista în toate. Când se știa un rost al lucrurilor. Unde începeau și unde se terminau. Când se bucura omul de răsăritul Soarelui și sosirea Primăverii. Când se mulțumea omul cu două odăi în care să ierneze și cu vatra focului în care sta fălos cuptorul sau țestul de copt pâine din făină de grâu românesc. Gustul pâinii românești!... Cum să-l uiți, Dumnezeule, Doamne! Din grâu crescut în lanuri, unde paiul depășea mijlocul voinicului, și era ca deștiul de gros, iar spicul era cât vrabia. Se întindea lanul de grâu până-n marginea drumului, drum îngust, cât

lățimea căruței. Nici fir de buruiănă nu exista. Când vedeai un fir de mac, era o raritate. Parcă și păsările cerului coborau cu grijă pe pământ, ca să nu strivească plantele semănate de om.

Grâul românesc se vindea peste granițele țării. Producția depășea nevoile. Deși se ara pământul cu plugul tras de vite, iar coarneau plugului erau ținute cu mâinile omului. Mâini de țaran. Aspre dar pline de iubire pentru glie, pentru neam. Mâini sănătoase întru iubire de pământ și de familie. Buruienile se stârpeau cu sapa și cu prășitoarea trasă de vite, mânăuită de mâinile iubitoare ale țaranului ce știa rostul lucrurilor.

Doamne, ce se întâmplă cu noi, fiii Tăi? De ce ne dai drumul din mâinile Tale? Nu știi că suntem slabi și cădem numaidecât în ispită? Unde o fi respectul pentru pământ? De ce e nemuncit și plin de buruieni, când se discută tot timpul că omenirea se află în secolul vitezei și a tehnologiilor moderne? La ce bun tehnologii moderne, dacă nu se mai știe gustul pâinii din grâu adevărat?

Ai grijă de noi, Doamne!

Ioana STUPARU

Vlad Dracul și Vlad Țepeș

În secolul XI, oștenii valahi angajați de străini erau descriși ca “oameni perversi, în care nu poți avea încredere”. Gradual se clădește printre occidentali percepția negativă și față de voievozii noștri, atingând climaxul în bătălia de la Varna. Din poveștile acelei bătălii de la 1444, se nasc două mituri în răsăritul Europei: Mitul regelui tânăr, viteaz, frumos, ce își dă viața pentru creștinătate, și mitul satanicului « latin monstrum » Dracula, fiul prințului Vlad Dracul. Personajele sunt nominalizate în versurile lui Bolintineanu despre Varna: “Acolo se vede regele Lehiei,/Huniad, eroul țării Unguriei,/Mari prelați ai papii, tineri cavaleri,/Vlad al României cu mai mulți boieri.” Regele tânăr al mitului a fost Vladislav I al Ungariei și Poloniei sau « Lehiei ». ‘Vlad al României’ a fost Vlad Dracul, participant cu angajament « dubios » în lupta anti-otomană, judecata occidentalilor este foarte corectă, trebuie să admitem cinstit. În poezia «Bătălia de la Varna », Dimitrie Bolintineanu imaginează dialogul între eroi după redactarea ordinului de luptă : « Regele întrebă: - Doamne, ce durere/Inima-ți inclină astfel spre tăcere ? ». Vlad Dracul încearcă să tempereze elanul tînărului suveran: “Inimile voastre câtă generos;/ Dar tot ce-i din inimi poate fi frumos?” Dimitrie Bolintineanu dezvăluie alegerea de valoare făcută de prințul valah : « Vlad atunci răspunde celor adunați:/ - „Eu sunt de părere lupta să nu dați! [...] Sire, preoți, nobili! Astăzi, m-ascultați!/Ar fi mult mai bine să vă înturnați” ! » Tînărul rege încearcă, -în poezia lui Bolintineanu-, să răstoarne opinia lui Vlad Dracul cu argumentul suprem: “Flota genoveză credem că ne-ajută” ! Vlad Dracul încearcă să-l aducă la înțelegerea situației reale a Genovei în lumea anului 1444 : “Robi ai fericii cei materiale,/ Genovezii încă nu se cumpănesc/Între fala dalbă și-aurul turcesc./ Să nu cereți fapte nobile, mărite,/Limbilor ce-s date speculei josite!”. Bolintineanu exprimă un punct de vedere clar ghibellin. Trebuie să vedem în versurile citate, reflecțiile lui Dimitrie Bolintineanu despre ce s-a întâmplat pe parcursul unei jumătăți de veac. De la 1409, când Mircea cel Bătrân așeza capitala valahă la Giurgiu (întemeiere genoveză mai veche), și până la 1459, când Vlad III sigila hrisovul pentru cetatea lui Bucur. La fel ca Mihail al VIII-lea Paleologul, fără îndoială că și prințul român Vlad Țepeș dădea valoare absolută hrisovului ca parte esențială în gestionarea istoriei. Pentru drepturile cetății București, Vlad III, viitorul Dracula din povestirea lui Bram Stoker, organizează o punere în scenă de neuitat : Parafează hrisovul de fondare lângă o pădure de țepe în care stăteau otomanii răspunzători de vărsarea de sânge la căderea Bizanțului. Despre această scenă, Petre Țuțea spune: “Vlad Țepeș are meritul că a coborât morala absolută [...] la nivel absolut.” Dacă opinia lui Petre Țuțea despre Vlad Țepeș este excelentă, Nicolae Iorga avea rezerve întemeiate. Profesorul Nicolae Iorga găsește dovezi că Vlad Țepeș ucidea o mare parte din populația românească urbanizată a zonei ripariene asociate Dunării inferioare, populația românească din cetățile Podunaviei. Astfel Vlad Țepeș a retezat din start posibile puncte de sprijin pentru elanul unui Mihai Viteazul spre Constantinopol.

Titus FILIPAȘ

DESPRE CTITORIILE LUI MATEI BASARAB ÎN OLTENIA

este încetățenită ca *opera Domnitorului azi comemorat, Matei Basarab*. Acest fapt se datorează pisaniei din 1652, cu doi ani înainte de nașterea în cer, la 19 aprilie 1654, a credinciosului și vestitului voievod.

Din 1765, Biserica Băneasa (adică a Banilor olteni) primește statutul de metoc al Episcopiei Râmnicului.

Actualul edificiu al Catedralei Mitropolitane Sf. Dumitru din Craiova a fost zidit în 1889, pe locul fostului lăcaș prăbușit sub furia cutremurului din anul 1838.

Noua construcție s-a bucurat de sprijinul direct al Regelui Carol I și al Reginei Elisabeta, fiind ridicată după planurile și sub atenta supraveghere a arhitectului francez Lecomte de Nouy. Reconstrucția a demarat în data de 12 octombrie 1889, iar ceremonialul și slujba religioasă a sfințirii s-au consemnat la 16 octombrie 1893, sub păstorirea Episcopului Bartolomei al Râmnicului-Noul Severin.

Pictura murală, pe care o putem admira și astăzi, în toată splendoarea sa bizantină, restaurată fiind în anii 2006-2008, o datorăm francezilor Menpiot și Bories, care au realizat-o în perioada 1907-1933. Biserica perpetuează planul suratelor premergătoare, în cruce grecească, având pridvor deschis, două turle pe pronaos și o alta, cea mai înaltă, pe naos.

Cuceritoare - prin spiritul eclatant, armonia cromatică și, nu în cele din urmă, prin tainicul fior pe care îl transmite - este *Icoana Sfântului Dumitru*, realizată în mozaic venetian, după care s-a executat o copie ce înobilează somptuoasa sală de ședințe a Consiliului Municipal și a Primăriei Craiovei, operă a arhitectului Ion Mincu.

Dintre mărturiile care atestă continuitatea vieții spirituale românești, a ortodoxismului pe aceste plaiuri de-o vârstă cu lumina, specialiștii evidențiază odoarele de o valoare indubitabilă, printre care se remarcă un vas bizantin de secol XV.

Se cuvine să reliefăm că, în acea vreme, a prins contur o altă ipoteză conform căreia cel dintâi lăcaș de cult de aici a fost înălțat în veacurile al VIII-lea - al XI-lea, grație vaselor de lut descoperite, în vechea fundație, la anul 1888, vase datate din primul mileniu după Hristos, dar și datorită grosimii de excepție a zidului.

O dovadă peremptorie a vechimii acelei biserici a constituit-o clopotnița veche,

edificată din cărămizi de pe vremea administrației romane în Oltenia, provenind din cetatea antică Pelendava.

Părerea după care, cum afirmam mai înainte, prima biserică a fost construită cel mai târziu în timpul domniei lui Mircea cel Bătrân are ca temei stilul bizantin al arhitecturii acesteia, geamăn cu acela întâlnit la bisericile domnești din Curtea de Argeș și Târgoviște.

De reținut că, din anul 1939, Biserica Sf. Dumitru din Craiova devine Catedrală Mitropolitană. Ea adăpostește moaștele Sfântului Ierarh Nifon, Patriarh al Constantinopolului, ale Sfinților Serghie și Vah, alături de cele ale Sfintei Mucenițe Tatiana.

Inegalabilul istoric și savant Nicolae Iorga aprecia că, pe lângă Biserica Sf. Dumitru din Craiova, a funcționat cea mai veche școală din Oltenia - școală de preoți și dascăli.

Consacrat drept *veritabil patron al bisericii noastre* strămoșești, cel mai mare suveran-ctitor ortodox al neamului românesc, care a ridicat din temelie peste 30 de lăcașuri de cult, la care se adaugă reîntemeierea multor altora - în țară, unde, susțin specialiștii, l-a depășit cu mult pe Ștefan cel Mare și Sfânt, dar și la Muntele Athos, ca și la sud de Dunăre, la Vidin și Sistov -, Matei Basarab este domnitorul român care, în anul 1645, pe când reclădea Biserica Mănăstirii Strehaia, a plătit taxele pentru întregul Munte Athos.

Suntem datori cu o sfiioasă plecaciune, în semn de recunoștință și prețuire, acum, la 355 de ani de la trecerea sa în eternitate, față de Matei Basarab, cel ce a ostenit întru înlocuirea limbii slavone cu limba română, în viața religioasă, civilă și oficială, a dat contemporanilor și urmașilor prima legislație scrisă: *Pravila mică* (tipărită în 1640, la Mănăstirea Govora), precum și *Îndreptarea legii* (1652, Târgoviște), organizând o armată de 40.000 de oșteni, asumându-și, totodată, rolul de inițiator și comandant general al Ligii antiotomane, constituită din Țările Române, Polonia și Rusia.

Dan LUPESCU,

Director fondator al Revistei europene LAMURA

ISTORIA LIMBII ROMÂNE

FIORII DACISMULUI ÎN ȘCOALA ARDELEANĂ

Atunci când vorbim despre entitatea Scolii Ardelene, trebuie să recunoaștem că această mișcare nu a fost deloc atât de omogenă în dinamica ei, precum a lăsat să se vadă în special istoriografia materialist-dialectică a trecutului regim, care a restrâns la maximum imaginea mișcării, concentrând-o mai mult pe paradigmele istorică și filologică, dar chiar și pe acestea scuturându-le de diversitatea lor reală, ignorând mai ales suportul ei teologic, care în fond a existat.

Se motivează acum, când se pot recupera toate fațetele mișcării, să se vadă din nou atât etapele ei, cât și structura ideatică a acestei mișcări, care nu a avut nici un document programatic explicit, dar a fost exemplară în voința și solidaritatea agenților ei pe graficul unor idei dominante, construind în primul rând opere și autori, care au condus la modelul de cărturar al Scolii Ardelene, care umbla cu candela și acționa cu cartea, dând lumina dragostei și cunoașterii de neam, pentru emanciparea și ridicarea acestuia la pilda și nivelul strămoșilor romani.

Se motivează astfel o nouă antologie de texte și de acțiune practică, de figuri mai mari, sau mai mici, care să arate că mișcarea aceasta nu a fost formală, ci s-a scurs în popor, a avut efecte. Se motivează în primul rând căutarea pentru lărgirea bazei documentare a mișcării, care e săracă, pentru a sprijini exegeza cu surse noi de informare, cât și recitirea cu ochi liberi a surselor primare și a bibliografiei stufoase în chestiune.

Se pot astfel dezvălui argumente, pentru a înțelege mișcarea dramatică a ideilor și sentimentelor acelor cărturari exemplari, cărunți întru iubirea de neam, ce au visat idei pure într-un imperiu atât de impur, trăind cu intensitate confruntări de conștiință, despre care ne-au lăsat prea puține mărturisiri directe, dar care se pot desluși din mișcarea istoriografică a epocii. Astfel în raport cu dorința lor legitimă de ordine, voind a obține pentru români drepturi politice prin dezvoltarea descendenței lor pure din prestigioasa viță romană, una din problemele cu care s-au confruntat este aceea a continuității daco-geților și, în ansamblu, se poate evalua că într-o istorie a mentalităților la români, se va putea înregistra starea de simpatie față de daci tocmai datorită scrierilor istorice ale corifeilor Scolii Ardelene: Samuil Micu și Petru Maior, dar mai ales Gheorghe Șincai și Ion Budai-Deleanu. Într-adevăr, în construirea axiologică a romanității noastre survine mereu în scrierile lor numele Daciei și faptele eroice ale autohtonilor, care apar ca suport cronologic și precedent geografic al latinității românilor, fiind de regulă relatate cu simpatie în pasaje, dintre care doar al lui Maior din Istoria de la 1812 este peiorativ: „**Tocmai de s-ar fi căsătorit sau mestecat dintr-înșii cu femei dace, totuși romani ar fi rămas, iar nu alt neam s-ar fi făcut cu aceia**”.

Observăm că nici Maior nu respinge aici conviețuirea daco-romană și că, pe de altă parte, accentul polemic suscitât i l-a smuls Engel, care i-a acuzat pe români că ar fi: „**corcitură din bărbați romani și din femei dace**”, ceea ce lăsând la o parte intenția defăimătoare a expresiei istoriografului său, corespundea în fond adevărului istoric. Credem că în epocă acest adevăr a fost un bun comun, a circulat, a avut adepti și a fost bine cunoscut reprezentanților Scolii Ardelene, dintre care unii și-au deschis sistemul de gândire istorică pentru a-l cuprinde, într-o măsură sau alta, dar nu pentru pedestal, ci într-un raport cel mult subaltern față de latinism.

La aceasta se cere o precizare. Frecvența Daciei și a dacilor în scrierile Scolii Ardelene este și o urmare a puternicei tradiții istorice, durate încă de la porțile Evului Mediu, de anticipare a numelor de țări și popoare, produs în erudiția de bibliotecă și care adesea nu însemna nimic, decât filiații fanteziste, din dorința de a da unui neam sau unei familii (a Corvineștilor, de pildă!) o descendență augustă.

Botezată întru latinism, Școala Ardeleană a purtat în liniște sarcina dacismului, precum femeile acelea „îngrecate”, aflându-și nasul tardiv în exclamația retorică a lui B. P. Hașdeu „**Pierit-au dacii?**”, din „**Foița de istorie și literatură**”, Iași, 1860, apoi din serialul „**Cine au fost dacii?**”, publicat de revista „**Familia**”, la 1868, cu care dacismul eclozează ca un curent cultural la vedere.

În măsura în care în Școala Ardeleană, consemnarea Daciei și a dacilor e urmarea acelei tradiții europene, pozițiile lui Micu, Maior, Șincai, sau chiar I. Budai-Deleanu coincid în nota, că la ei clișeu istoriografic nu are efect procustian, ci se suprapune obiectului, e adecvat și rostit în termeni proprii, care, cum vom vedea ceva mai

încolo, au stârnit o rezonanță și mai accentuată, de lectură, în mediul cititorilor, favorabilă echilibrării dublei participări în etnogeneza românilor. În măsura în care ei depășesc tradiția istorică și adâncesc procesul de naștere a poporului român, între ei apar o serie de deosebiri, dintre care cele privind atitudinea față de daci sunt tot mai pronunțate, de la Micu, unde dacismul e inexistent, Maior, care polemizează, Șincai, în a cărui „**Cronică**” sunt numeroase pasaje ce vizează dacismul, la Ion Budai-Deleanu, care are o concepție dacistă certă, complementară celei latiniste.

Pasajele daciste din primul volum al Cronicii lui Șincai au fost prima dată amplu evidențiate în unitatea lor și analizate cu discernământul necesar de către Ion Lungu („**Școala Ardeleană**”, București, 1977). Aceste pasaje țin de tradiția istorică, atunci când Șincai îl numește pe Vlad Dracul „**prințul Dachilor**”, când Ioan de Hunedoara fuge de turci „**prin Dachia**” și tot el apoi: „**s-au dus în Dachia (sau Valachia) și pe Dan IV l-au făcut povățuitoriu țerei și au poruncit ca Dachii să asculte de dânsul**”. Dar ele depășesc tradiția istorică, acolo unde Șincai, mai deconectat, reflectă adiacent asupra unor elemente de continuitate dacă, sesizabile fie în procesele istorice, fie în însăși realitatea prezentă a românilor. Precum din prima categorie: „**Vlahii, carii tot o limbă au cu dachii, nici se deosebesc de dachii cei ce lăcuiesc lângă Dunăre**”.

Ion Lungu disociază exact că Micu, Maior și Șincai l-au urmat pe Dimitrie Cantemir, purist, și nu pe stolnicul Constantin Cantacuzino, ale căror opere le-au cunoscut, dar aceasta nu-l împiedică pe Șincai: „**care dispunea de o informație istorică mai bogată și multilaterală, să fie mai puțin ferm și consecvent în fața unor argumente, care vin în contradicție cu această poziție, cu atât mai relevante, cu cât implică și propriile observații, formulate în legătură cu solii dacilor la Roma, după războiul din 101-102**”.

Șincai s-a convins la Roma, că dacii ciopliți în marmură de sculptori romani au un port: „**tocmai cum iaste portul românilor celor ce lăcuiesc pre lângă Sibiu**”, ceea ce, arată I. Lungu, însemna în fapt: „**o recunoaștere implicită a continuității daco-geților în Dachia și după cucerirea și colonizare romană**” și însemna continuitate până la zi, sesizată de Șincai prin observație directă asupra naturii, cu greutatea pe care observația și bunul simț le ocupau în gramatica iluminismului. Felul în care enumeră triburile dacilor liberi, printre triburile germanice și scitice, care atacau provincia, ca și faptul că, afirmă istoricul, Traian a pus impozite grele pe daci, pentru a-i pedepsi „**pentru cele mai multe rebelii ale lor**”, concură de asemenea la ceea ce Ion Lungu delimitează a fi contribuția pozitivă a învățatului român în problema primei continuități, daco-gețice. Cunoscută fiind densitatea discursului cronicăresc, unde în puține cuvinte se încifrează o aprofundată meditație istorică, asemenea pasaje nu pot fi rodul întâmplării și scăpării, ci al unei cumpănite gândiri a cronicarului, care avea în minte mai mult, decât lasă să curgă prin pană. Din punct de vedere bibliografic s-a cunoscut în sfera Scolii Ardelene, că în hărțile, manuscrisele și cărțile Europei se afla trecută ideea continuității dacilor în valahi, precum s-au cunoscut și texte pur și simplu eronate, sau altele tendentioase, la adrese etnogenezei românilor. Probabil filiera prin care au parvenit informațiile daciste și modul polemic în care erau reproduse de adversarii românilor, ca și lipsa lor de eficiență politică și ideologică în lupta pentru drepturi și demnitate națională, a decis surclasarea lor de către latinism.

În ceea ce-l privește pe I. Budai-Deleanu, lucrurile s-au clarificat. Dacă în 1966 Ion Gheție afirma, sintetizând stadiul exegezei Scolii Ardelene: „**E aproape cu neputință să întâlnim o singură excepție de la afirmația unanimă a originii romane pure a poporului românesc. Convingerea aceasta este împărtășită fără rezerve și de Budai-Deleanu**” (în „Opera lingvistică a lui Ion Budai-Deleanu”, București, Editura Academiei, p. 29); în schimb pe baza volumului de „**Scrieri inedite**”, îngrijit de regretatul profesor Iosif Pervain, se poate documenta că exilatul de la Lwow a fost cel mai avansat în dacism dintre reprezentanții Scolii Ardelene. El a urmărit numai adevărul istoric, s-a ferit, deși nu total, de simplificări istoriografice din necesități polemice, absolut firești și nobile în intenție și astfel a aproximat cel mai aproape de adevăr în acea perioadă rolul dacilor și romanilor în etnogeneza: prin amestec, prin conviețuire, prin comerțul de toate zilele, cum se exprimă. **El a resimțit că o continuitate (a populației daco-române în Dacia) nu poate fi afirmată cu destulă șansă prin argumente logice, atunci când se bazează pe o discontinuitate la temelii ei (a daco-geților în propria țară)**. Erudiția, precum și critica „Istoriei” lui Maior i-a permis să-și dea seama că nu se poate cere cititorului să-și aplice bunul simț logic în două feluri, atât de diferite de la o pagină de istorie la alta. Intuind necesitatea unității istoriei românilor, el a căutat să adâncească preocupările exegetice ale Scolii Ardelene, să treacă dincolo de Dacia Traiană, dar nu înspre istoria Romei antice, ci a Daciei, să

(continuare în pag.7)

DESPRE CRIZĂ ȘI MORALĂ

(continuare din pag.1)

slujba lor, nu în slujba intereselor concernelor ori a băncilor. Teza „*statul a murit, trăiască concernelle!*” nu e nouă, dar a devenit actuală.

Acest fapt conduce la lipsa de încredere reciprocă între părți, elitele economice și politice pe de-o parte, pe de altă parte populația – reprezentată prin cetățeanul de rând, ca parte evident prejudiciată, care va sărăci vizibil, prin creșterea impozitelor și devalorizarea monedei naționale, prin lipsa locurilor de muncă. Elitele vor reproșa populismul, cetățeanul va reproșa aroganța. Încrederea între diriguitori și popor, odată pierdută, se va recuceri anevoios, prin practicarea politicii pașilor mici, în perspectiva unei apropieri de durată. Nu prin *cadouri* electorale nefinanțabile, fiindcă politicienii nu sunt nici filozofi, nici profesori de etică, așa cum managerii marilor bănci, firme ori concerne, nu sunt liberi întreprinzători autentici, ci doar indivizi care gestionează mijloacele de producție și pîrghiile sociale ce li s-au acordat în baza încrederii, de către acționari. *Preluarea răspunderii* pentru deciziile manageriale sau politice luate în tandem – ca parte componentă a moralei, este însoțită de deliberări ieftine și eschivări retorice în caz de eșec. Problemele ce au condus la exacerbarea oricărei crize economice nu sunt doar de natură economică, *ele sunt în esența lor de natură politică*, iar „soluțiile” discutate și rediscutate „democratic”, în manieră

autentic parlamentară (praf în ochii proștilor), sunt de regulă compromisuri, rezultate ale unor negocieri influențate de capital, lobby și de continuitatea carierei personale.

Sistemul este nu doar deficitar, ci mai ales pervers

Ne aflăm, așadar, la nivel managerial și politic, într-o greșeală perpetuă, conștientă, conștientizată și acceptată ca locomotivă „economică”, în timp ce nivelul de existență al cetățeanului de rând se deteriorează evident. Sistemul este nu doar deficitar, ci mai ales pervers, fiindcă permite, potrivit principiului roman de a da poporului „pane et circenses”, o și mai mare înrăutățire a stării „de facto”, prin metodele sale din media, televiziune, internet, „cultură”, sport, sexualitate și defăimare a valorilor tradiționale. Problema socială creată nu poate fi rezolvată cu discursuri populiste, nu poate fi nici măcar amânată, ci doar „înghețată”. Pentru soluționarea problemelor se încearcă găsirea unor persoane carismatice, gen Obama, ca expresie a democrației autentice sau care să se identifice cu modelele spirituale idealizate (vezi scrierile Marii Români), se încearcă reanimarea cultului altor dispăruți (vezi Nicolae Ceaușescu, ori ai unor descendenți din străinătate), care la vremea lor n-au putut oferi mai mult decât ceea ce oferă guvernele actuale, ori descendenții de tip dinastic (familia Bush).

Intellectualitatea noastră ar trebui să-și asume riscul unei confruntări de mentalitate cu Puterea

„Puterea” de care vorbesc românii, atunci când desemnează modul de guvernare, ni se potrivește ca expresie, fiindcă elementul coercitiv este autoritar, amăgitor și pe de o parte înfricoșător. Aici este într-adevăr vorba de Putere și de *voința de putere* (*salutări de la Nietzsche!*), pe care aș traduce-o mai degrabă ca ... abuz. Abuzurile la care am fost martori și cu care ne-am obișnuit, fără a interveni prin curaj social, au schimbat modul nostru de a percepe lucrurile și existența – nu mai vorbim aici despre căpătuială, ci de exercitarea unui rol. Excesul de putere nu este o expresie a democrației autentice, ci un element coercitiv. Iar noi, în cele din urmă suntem victimele unui sistem ce va trebui schimbat în parte. Într-un interviu pe care l-am acordat cu ceva vreme în urmă vorbeam de *perfecționarea Moralei*, prin care se poate asigura *existența demnă*, bunul nostru cel mai de preț.

Numai că „intellectualitatea” noastră a dat de mult bir cu fugiții, se refugiază în „cultură”, nu și în curaj social, parcă potrivit unui enunț al sociologului Felix de Mendelsohn: „Vocea intelectualității este de abia șoptită, dar nepotolită după ce a reușit să convingă”. Ni se potrivește?, nu vi se pare? De unde să vină, așadar, curajul social? În mod cert acesta ființează în libertate și în morală. Și ce facem dacă omul de cultură nu are curaj? Atunci devenim generatori de criză și indirect, întreținătorii ei tăcuți. Așa se ajunge, de exemplu, la „România tainică”. Halal să ne fie... !!!

Lucian HETCO, Germania

O ALTFEL DE ISTORIE A Limbii Române

Jon Pachia-Tatomirescu

ODE LOGOSULUI, SFINTEI LIMBI VALAHE / DACOROMÂNE

Tara Vocalelor Eterne

Patria e pretutindeni, în orice cuvânt care-aleargă românește dintr-o parte într-alta a inimii, dintr-o parte într-alta a lumii, a luminii; e pretutindeni, în setea stâmpărată de buzele apelor, în fluviile copacilor cu viori în brațe, cu stele în creștet; Patria e-n orice vocală verticală, în cristalinul pământului – este rotundă-n inimă întocmai vocalelor **A, Ă, O**, este verticală-n Cogaionul din care curge-argintul-viu în coloana vertebrală a lui **E**, a lui **Este**, a lui **Exist**, în crestele cu diamantul viu, în rubiniul viu, care sună verticala vocalelor **I, Î**, unde lipim urechea să ne-auzim timpul viuind în rădăcini din vocala **U**, care susține-azurul și ne-duce ploile calde cu pășari – vocala verticală, vocala orizontală, vocala Dunării ce coboară timpul, ce coboară trupul din coama steagurilor de fulger purtate în lupte de Daci și-ndoaie cerul cu soarele-n pântec, peste câmpurile vocalei curate, vocalei-fecioară: **Â** din **A**, din cuvântul în care clocotește netemutul sânge, din cuvântul unde fierbe cel mai viu sânge, din cuvântul **România**, din cuvântul **Român**... !
3 mai 1968

5 (Dor încolțit...)

Dor încolțit e soarele în patru răstălmăcite animale cardinale-n alb – pe unde ne plimbăm din **A** în **O**, roșind a-mbătrânire-o aburcare-n arbori, turnând ovoidalul sunet în carnea verticală din **E**, din **I**, din rug trecut sub fructe, la ceasul fluviului ucis pe-al pietrei orb zenit.

29 (Cu tine sunt, Cuvinte...)

Cu tine sunt, Cuvinte, frate geamăn când nu mi te rostesc și când mă lași să nu te-aud, să nu te simt, să nu te știu plecat într-ale albei pietre vine; rostirea s-o trezești din somn, să încolțească sunetu-n grăunțe, acolo,-n solul negrării,-n răstignire, unde păcatul n-are trup pentru slujire, unde șapte sunete-ascuțite merg să caute-n Cuvântul Muntelui poruncă și spre Cuvânt mă-ntoarne, eu aci să intru, de folos să-ți fu, iluminare, că-ntreg eu sunt aici, iar Tu poți jumătate să fii ca și întreg în albul pietrei, doar, unde eu, prin Tine pot să intru.

Odă la steaua Limbii Valahe

Limbă Valahă, Sfinx din Carpați, născătoare eternă luminii de frați, roind printre nouri, lucind sub păduri, bezna stufoasă ne-o-nfloriși în răsuri... !

Limbă Valahă, steauă-n Carpați, ne-ai tot dus în lumină din tați-impărați – {i-n partea de inimă a Istrului sfânt, columnă de munte ne-ai făcut și Cuvânt;

{i matca, de nuntă, îmbobocit-ai frumos, la curcubeul ce flutură-n cerul de os, lăstărindu-l zilnic în miresme și-n zei, cu-a laptelui spumă, cu-argele de miei... !

Limbă Valahă, Sfinx din Carpați, ne-ai strâns între raze ca mama pe frați. Pustiuri de hoarde printre noi au trecut:

ne-nvinși, ne-ntremași sub al soarelui scut –

scut care are-n Alba Iulia casă și Mihaiul Viteaz, lumânare la masă – El, flacăra sacră, în boltă semeț, din Tisa la Nistru, sub cer-Voroneț – chiar dacă imperii tăiară zarea la Prut, Mihaiul-Viteaz e-n toți renăscut... !

Limbă Valahă, stea-n Vârful cu Dor, nuntitu-ne-ai sorii în val-Tricolor: **Limbă Valahă**, fagure de miere, lamură-flamură, eternă-nviere... !

Limba – fluviul curcubeului...

Limba este un fluviu sacru – războinicul ce bea din apele-i limpezi se face nemuritor...

Gândirea este fapta fluviului – ea ține deșertul la distanță, dincolo de piramide, dincolo de sfinci...

Limba – fluviul curcubeului cu delta-n priveliștea ființei... !

ACTUALITATE EDITORIALĂ - ACTUALITATE EDITORIALĂ - ACTUALITATE EDITORIALĂ

FUNIILE DRAGOSTEI

PROZĂ LIRICĂ DESPRE STAREA DE A FI ȘI DE A IUBI

În 1970, regizorul american Arthur Hiller câștiga Oscar-ul cu un film de mare succes, intitulat simplu, „Love story”. Ecranizarea sa după cartea lui Erich Segal, avându-i în rolurile principale pe Ali McGraw și Ryan O’Nael, prezintă povestea de dragoste a doi tineri, studenți, ce se căsătoresc și au parte de o fericire de scurtă durată (tot încercând să aibă copii, vor descoperi că ea suferă de o boală incurabilă). Dramă, lacrimi, suferință, un tagline celebru - „*love means never having to say you’re sorry*” – și o coloană sonoră de neuitat, aceasta ar fi în câteva cuvinte istoria filmului.

Un love story oarecum similar ne propune și Ligia Seman în cea mai populară carte a ei, „Funiile dragostei”, tipărită la editura Cetate Deva, în anul 2008, care impresionează prin aceeași reluare a clasicei povești de iubire frântă înainte de termen, de data aceasta din cauza unui mediu social ostil. În creațiile sale, „Funiile dragostei”, „Handicapul conștiinței”, „Tragedie și triumf” și „Domnind peste împrejurările vieții”, autoarea impresionează prin capacitatea de a ne oferi o abordare practică a vieții, ideală de altfel, dacă ne gândim că în acest mod ni se transmit adevăruri de mare actualitate. Concepută sub forma de roman, cu foarte multe dialoguri, relatarea de față este pătrunzătoare și convingătoare, abundenta în conversații dinamice, vii, interesante. Eroii sunt prezentați obiectiv și numai prin prisma faptelor lor, captivi ai acestora.

„Funiile dragostei” debutează cu un eveniment fericit, Balul bobocilor din centrul universitar din orașul T., ocazie de a-i strânge laolaltă pe cei de care depinde mersul lucrurilor în carte. Intriga amoroasă se conturează chiar de la început, pentru că există un cuplu cu care facem deja cunoștință, Anca și Relu, ea studentă la filologie, el la științe economice, și alina despre care aflăm din relatările Ancai. Este vorba de Lia Mureșan, colegă de facultate și de cameră cu aceasta și de Florin Pleșa, politehnist, amândoi creștini. Din acest moment, curgerea evenimentelor poate fi cât de cât predictibilă, pentru că a fi creștin cu doi ani înainte de revoluția din decembrie 1989 presupune o serie de riscuri. Tocmai această calitate de creștin complică lucrurile și transformă cartea Ligiei Seman dintr-o simplă dramă ce s-ar fi putut încadra fără probleme în „Colecția romanul de dragoste”, într-o pledoarie pentru viață, acceptare, iertare, promovarea valorilor autentice. Odată cu intrarea în scenă a personajelor negative, Mircea Gabor „un tânăr îmbrăcat cu un costum negru, a cărui haină demodată o tot aranja din mers cu o grimasă de nemulțumire” și Mihai Andreescu, nepotul șefului securității

din orașul T., decorul se modifică și primele note mefistofelice se fac simțite. Mircea se remarcă prin dorința de a parveni cu orice preț, materializată în colaborarea cu securitatea, Mihai prin frustrarea generată de conștientizarea unei iubiri neîmpărtășite (despre el ni se spune că este îndrăgostit de Lia, aleasă „Miss Boboc” cu un an în urmă, în prezent prietena lui Florin și marea absentă de la bal, din cauza credinței în Hristos). Asistăm la trasarea în nuanțe de gri închis a coordonatelor unei societăți în miniatură, o societate în care la fel ca în basme, domină eterna luptă dintre bine și rău.

Acțiunea romanului se învârtă între căminele de studenți din centrul universitar al orașului T., catedrala din aceeași orbe, sediul securității, casa natală a Liei. Chiar a doua zi după balul bobocilor, în incinta campusului universitar se produce o dramă, care declanșează acțiunea propriu zisă. Are loc un accident pus la cale de securitate, în care este ucis Dani, un student creștin implicat în misiunea de transport și distribuție secretă de Biblie. Se ajunge destul de rapid deci, la momentul crucial, definitoriu, când eroii iau decizia fie de a se așeza de partea binelui, fie de a trece în tabăra celalaltă. Relu, unul din numeroșii martori la nedreptatea comisă, alege să nu tacă, în timp ce Mircea realizează că pentru el a sosit clipa cheie, ocazia mult așteptată de a se alia cu securitatea pentru a obține bani. Drama sa, aceea a omului de rând dornic să își depășească dintr-o dată condiția, renunțând la orice scrupul, îl face să piardă de la început simpatia cititorului, iar drumul pe care îl traversează în carte este întunecat, sinuos, plin de meandre. Misiunea grea a lui Dani va fi preluată de Florin Pleșa, un om matur, profund, conștient că odată ce și-a asumat responsabilitatea, „*precauția pe de o parte, zelul, curajul pe de altă parte, trebuiau îmbinate cu credință și rugăciuni*”.

Printre eroii care oscilează și în care se luptă două forțe, una productivă, luminoasă, curată, amplificată de dragostea pentru Lia, iar alta întunecată, semănând mai degrabă cu un travaliu, aducând cu sine consecințele tragice dezvăluite în finalul cărții, este Mihai. Dacă inițial, nostalgia iubirii sale pentru Lia îi dă putere să colaboreze cu Florin, să nu uităm că el îl transportă pe Dani cu mașina la spital după accident, în continuare, mediul în care se învârtă, dublat de o anumită lipsă de sens, de banalitatea unei vieți din care Dumnezeu și orice preocupare spirituală lipsesc, îl determină să se apropie de Mircea, devenind părtaș la „șansa” de a face rău în mod gratuit și inutil.

Pe de altă parte, revelația feminină este Anca, personajul care deși în primele pagini pare să fie în mod categoric opusul Liei, pe parcurs se descoperă ca una dintre firile dispuse să privească în propriul suflet și să înlăture de acolo non-valoarea, mârșăvia, compromisul. În acest context, cuplul Anca-Relu se echilibrează perfect cu cel format de Lia și Florin, iar dragostea neîmplinită dintre ultimii își găsește adevăratul sens în cazul celor dintâi. Autoarea știe să accentueze ideea că în ceea ce o privește pe Anca, brusca ei convertire, altminteri neverosimilă, se datorează

în primul rând iubirii puternice pe care i-o poartă lui Relu, ajuns la închisoare tot datorită trădării lui Mircea, iar apoi prieteniei oferite de Lia. În final, descoperim că avem de-a face cu un dublu *love story*, unul concretizat, definit prin bucuria experienței trăite, Anca-Relu, celălalt amintind de tragediile antice, distrust prematur, dezumanizant, Lia-Florin.

La fel ca în romanele realiste, despre care Stendhal spunea că sunt ca o oglindă ce reflectă în mod obiectiv starea de fapt, goana după lucrurile materiale îl determină pe Mircea, cel ce joacă rolul lui Iuda, să dea în vileag, exact în momentul când Lia și Florin se pregătesc să își officieze logodna, secretul legat de ei și de Bibliele ilegale. Urmează derularea rapidă a evenimentelor, drama generată de hărtuirea celor doi de către securitate, ce culminează cu uciderea lor. La o abordare superficială, am putea spune că Ligia Seman se folosește de Romeo și Julieta din România comunistă doar ca pretext pentru a descrie infernul omului obișnuit, căruia i se mai pune pe deasupra și eticheta de creștin. La o citire profundă însă, vom înțelege că tot ceea ce se petrece în carte este în Numele lui Dumnezeu, iar prietenia, spiritul de sacrificiu, dragostea pentru aproapele, chiar dacă ț-a greșit, iubirea pentru părinți se întretes pe acest fundal, argumentând cu realism, absurdul și abisurile promovate de un sistem absolutist și acaparator, ale cărui tentacule distrug fiorul sublim al idealului tinereții.

Eroii sunt până la urmă, niște vizionari, ei acționează motivați de credință, de valorile supreme pe care le știu din Cartea Sfântă, iar forța lor nemăintâlnită, în contact cu derizoriul lumii mârșave în care traiesc, departe de a se slăbi, câștigă, în detrimentul pretențiilor omenești care într-un astfel de tablou se detașează prin ridicol. Faptul că Mircea și Mihai ajung să își rateze parțial ființa – „*Mircea fusese pionul pe care Dumnezeu îl îndepărtase, împiedicându-l să-și ducă la împlinire planurile prin care Cuvântul Său ar fi putut fi călcat în picioare*” - indică încă o dată rolul supranaturalului, de asemenea personaj în roman. Se vorbește foarte des în „Funiile dragostei” despre Biblie, iar versetele sunt presărate cu discreție, ici și colo, fără a supăra, fără a agasa, doar pentru a puncta din când în când, treptele pe care trebuie să le urcăm pe calea mântuirii. Personajele se adună în jurul Cărții, care odată cu moartea lui Dani, îi unește pe cei rămași în viață, ajungând să fie pentru ei o moștenire spirituală, plină de învățături de suflet. Fiecare percepe această Carte în felul lui, pe unii, cum e cazul Ancai, îi trezește din starea de păcat și de neștiință, altora le vorbește despre pocăință și despre curățire - situația lui Mihai și a lui Mircea - iar Liei și lui Florin le aduce părtașia cu Dumnezeu, unirea cu El, iubirea lucrurilor pe care El le iubește și în cele din urmă, puterea de a accepta să facă voia Lui, indiferent dacă lucrul acesta presupune despărțirea și chiar moartea. Rugăciunea lui Florin rămâne cât se poate de sugestivă, putând fi foarte bine un lait motiv al romanului: „*Doamne, Te rog nu mă lăsa să cedez. Mai bine orice suferință,*

Jon Pachia-Tatomirescu

Cu domnul Cantemir despre Nichita Stănescu, primul președinte al Republicii Mondiale a Poeziei

Poetul autohton mușcă absolutul în gură de rai, Enciclopedicule, și devine nemuritor. Prima oară l-am văzut prin inima peșterii, venind călare pe ursul stelei polare, să prindă taifunul de carne... Pe-un picior de plai, printre flori de os, l-am zărit apoi rostogolindu-se de trei ori, înrăzărindu-se, neftinindu-se-n ou de zăpadă cât casa, proptindu-se-n malul-triunghi, la cei șase brazi de-ntuneric și-unul de fulger – brazi-sulițe, domnule Cantemir... Dar s-a ivit printre cetini Jumătate-de-Om cu sabie de crom, cu țepă de aur în cap, spre-a-njumătăți oul: cerul constelat **lirosof** s-a numit, masa pământului – înrădăcinată-nre ape de-ăgat – **poet** s-a chemat; galaxia de sunete-a cunoscut armonicul număr; sfera cu două găuri de lebdă-n dans fulguit-a hieroglife printre fânăriile-raze... **Poetul autohton**, Enciclopedicule, stă cu genunchiul drept pe grumazul muntelui Cogaion, înfiorând caprele negre, florile-de-colt, și-are glezna stângă-nfășurată-n coada cometei... **Poetul autohton**, domnule Cantemir, peregrin în azur, în liftul curcubeului, s-arată deseori și ca războinic împotriva zeilor mișei, înmăciucându-le pădurile din creștet... În ora de sublim, Enciclopedicule, **poetul autohton** merge la *lecția de-anatomie* a lui Făt-Frumos – și, de pe masă, dintre busturie cu laser, se-naltă-ntr-o aripă și jumătate; dacă secționează magnetismul, liniile de forță desenează Antarctida-i, unde, când scoți o săgeată și tragi la-ntâmplare, pinguinii își pun șorțulete de purpură – e semn că **poetul autohton** trece-n Cuvânt cu neuronii de aur; dacă atarnă ciocârlii de priviri, ochii lumii învață înrăzărind; chiar cu auzul înfășurat în privighetori, mai poate desluși numărul ce se imprimă-n orele soarelui... Când aprinzi pasărea Phœnix, afli-n umbra-i, răstignit, **poetul autohton**, domnule Cantemir, nou Hristos purtând coroana cu spinii de jar, cu elitre-flăcări...

Taie cu fierăstrăul, Enciclopedicule, din creștet până-n tălpi, statuia **Înțeleptului Ponto-Dunărean**, dezgropată recent, și vei găsi într-un auricul **poetul autohton**, citind cartea de cristal a **Femeii Gânditorului**... ! Sfășie ventrele-ceruri – și din oglinda baionetei te va-ntâmpina zâmbetul lui... ! Când pana e-n mâna lui, domnule Cantemir, zmulșă din aripa-i, din adânc vânat, dă măseaua de minte a limbii tuturor gurilor... Azi-dimineață, m-am uitat printre cumulușii testamentelor și-am zărit **poetul autohton**, mai iute ca înțepii alergând, cu gladiole-nrouate pentru stelele din ochii limbii dacoromâne. **Poetul autohton**, domnule Cantemir, anulează dictatura aplauzelor sterile și dirijează satelitul meteorologic al **Edenechitterrei**.

Cu domnul Cantemir despre portretul lui Eminescu

Ninge-acum orizontal, domnule Cantemir, de parcă se piaptână Samosh – al nostru tată-cer – deasupra tuturor peșterilor sacre din Carpați, după o noapte în care i s-a spart – de-atâta somn greu – imensa-i pernă cu puf de lebdă: în băragane, până sub Dunăre, cai și călăreți se scufundă printre nămeți ! E-n spuma-laptelui țara întreagă, Enciclopedicule, e-n zăpada de pe fața lui Eminescu – da, în profil, chipul Poetului seamănă cu harta incandescentă a Patriei, fixată perpendicular pe zidul eternității din umerii lui cât Dacia. Bucovina, Maramureșul, în omăt, adună lumina întreagă de pe fruntea Poetului; pe tâmpla-i stângă, se zărește Prutul, clopoțind până sub lobul urechii, unde se ochetește-n Don-Ares; de sub sprânceana-i arcuită sonor, șerpuieste Siretul, mai lin, spre Fluviul cel Mare, ce-i conturează stufoasa bărbie (desigur,

delta-i se ascunde sub ceafa lui neguroasă)... Da, în profil, capul Poetului întru-chipează harta României uimitoare, înrădăcinată-n eternitatea-i din umeri: din ochiul lui drept, izvorăsc râurile noastre parțial-libere – Tisa și Someșul, Crișurile, Mureșul și Oltul (da, Enciclopedicule, ochii lui himerici scânteie-n lăuntru, de ei rezemându-se Apusul cu-ale lui coroane supraetajate); buzele lui murmură Porțile-de-Fier-ale-Cuvântului (porțile de platină, ori de crom, sau de lumină – cum vrei să le zici...);

Dunărea i se înnoadă sub Mărul-lui-Adam (ori Mărul lui Deceneu, de dorești), simțind magnetul invizibil al Pontului, în pat de răchită Euxină; pletele lui – cât Moldova noastră și Dobrogea de toate mileniile –, proptind răsăriturile, coboară dinspre Putna și Voroneț – și clopotele mănăstirilor (în care Ane zidit-am) înalt **întălesc** (o, nu, domnule Cantemir, părul lui – pana corbului – este natural – n-a purtat perucă vreedată, ca-n medievalele vremi; n-aș putea spune cine i l-a potrivit cu foarfecele – eu așa-l știu dintotdeauna – **Luceafăr** – și-apoi, cine poate să tundă veșnicia, Enciclopedicule ?)... ! Da, în profil, capul divin al poetului Eminescu întru-chipează harta României uimitoare, înrădăcinată-n eternitatea-i din umeri – și de aceea, poate, pământul nostru a dăruit cele mai multe genii pe cap de locuitor (mort, viu, viitor)... Da, în profil, chipul Poetului conturează harta incandescentă a Patriei, fixată perpendicular pe zidul eternității din umerii lui cât Dacia / Dacoromânia... 1985.

ACTUALITATE EDITORIALĂ - ACTUALITATE EDITORIALĂ - ACTUALITATE EDITORIALĂ

mai bine moartea decât să mă aplec asupra acelei hârtii din fața ochilor mei și să semnez în favoarea fericirii mele personale și în detrimentul fraților mei, pe care aș putea să-i trădez." La fel de dedicată și de devotată se dovedește a fi și Lia, dispusă să accepte planul Său până la capăt. „Indiferent ce va fi”, spune ea, „Dumnezeu ne va întări, indiferent ce s-ar petrece, noi știm... știm că El ne iubeste.”

La o analiză atentă este evident că pe lângă autenticitatea celor întâmplare, acțiunea din „Funiile dragostei” nu lanțezește nici o clipă, aceasta și datorită stilului în care este scris romanul – cursiv, pe alocuri frenetic și oarecum dramatic, plin de elan și de pasiune constructivă, însă în același timp simplu, prolific și nesolicitant. Cartea se definește ca o lectură esențială, ce nu are nimic de-a face cu ficțiunea și nu poate fi citită sub nici o formă pentru amuzament ori pentru a uita de plictiseală. Totul trebuie luat în serios, totul se adresează sufletului, inimii și minții. „Funiile dragostei” se detașează prin acțiunea extrem de complexă și construită cu o migală deosebită, iar eroii trăiesc pe undeva, tragismul și curajul acelor cazuri tipice de martiri, întâlnite în special în perioada întemeierii creștinismului. Însăși Lia, rememorând clipele petrecute alături de cel ce îi fusese logodnic, ajunge la o concluzie cu valoare de verdict: „De fapt, numai pentru că el murise ca martir, cu siguranță, în urma morții lui, Dumnezeu va face să strălucească și mai mult lumina Evangheliei. În toate veacurile, în urma martirajului miilor de creștini, în arenele romane ori în timpul inchiziției ori al altor împrejurări istorice – moartea martirilor năștea valuri mai puternice, mai înalte de alți urmași ai lui Hristos.” Că este un martiraj o adevărește ceea ce urmează. Și toată această înviare spirituală pornise de la consacrarea deplină a lui Florin, care se rugase în noaptea aceea, înainte de a începe misiunea de transport a acelor Biblii: „Te laud Dumnezeu meu că alături de frații mei, pot să-ți spun fără rețineri: chiar cu prețul vieții mele, salvează aceste Biblii scumpe, prin care Tu poți să faci să Te cunoască mii de oameni din acest mare oraș universitar.”

Din carte nu lipsesc nici accentele filosofice, în special în ultima parte, atunci când Lia meditează asupra celor întâmplare și începe să se gândească din ce în ce mai mult la trecerea în neființă. „Asemănarea dintre persoana ta și o picătură dintr-un val care înnoadă cu curențul împreună. Cât de bine era să știe că simplul ei gând, simplul ei pas, însemna înfinit mai mult în ochii lui Dumnezeu, decât o simplă picătură purtată de curent, decât un simplu zbor de pasăre în văzduh.” Desigur că nuanțele filosofice sunt general umane, de bun simț, fără a avea pretenția că ar putea răspunde unor întrebări esențiale și existențiale. Finalul romanului este apoteotic, iar moartea Liei Gavriș se transformă într-o jertfă ce îi unește pe foștii ei colegi, cândva hulitori de Dumnezeu, acum însă discipoli ai lui Hristos, într-un fel de confrerie secretă, clădită pe lumina Evangheliei și pe puterea pocăinței.

Ar mai fi de remarcat că „Funiile dragostei” nu este scrisă într-un stil greoi, ci într-un stil, modern, antrenant, însă laborios, care reușește să-l introducă pe cititor în universul unor tineri ce luptă pentru propriul lor ideal. Ușurința în exprimare a Ligiei Seman demonstrează autenticitate și puterea de a stăpâni un limbaj bine cristalizat, pe un fond liric, pe alocuri pedagogic. Indiferent că este vorba despre dragostea *agape* sau cea *eros*, cuvântul cheie

este convertire, atât în planul limbajului și al conținutului, cât și în cel al metodei și al tehnicii de realizare. Avem de-a face cu o carte sentimentală, romantică, populară despre un cuplu tragic, fără a cădea însă în banalul *best seller*-urilor ce se citesc în tren sau în avion. Dragostea înobilează și purifică totul și are puterea de a depăși complicațiile ivite. După obstacolele întâlnite și sacrificiile făcute, el și ea au șansa de a se întâlni în ceruri, așa cum își dorise Lia, atunci când ca o presimțire a evenimentelor ce aveau să urmeze, a propriei morți, are o premoniție, o viziune, gândindu-se „cât de frumos ar fi fost ca împreună, ea și Florin, ținându-se de mână, să pășească amândoi în fața zâmbetului Mântuitorului.” Așa se și întâmplă, pentru că Lia i se alătură logodnicului ei în viața de dincolo, lăsând în urmă iertare și împăcare. Suntem martorii unor evenimente plătuite de dragoste, astfel că nu există loc pentru regrete, pentru ură, pentru păreri de rău. Iar lecția pe care o învățăm este una simplă și la obiect – „*love means never having to say you're sorry.*”

Octavian D. CURPAȘ- Phoenix, Arizona

EUGEN COJOCARU: IISUS

Cartile cu tematica religioasă s-au înmulțit vizibil în ultimul timp. Realitatea e ca orice scriitor care se respecta trebuie macar o dată în viața sa atace un subiect cu punct de plecare în Biblie. Avem în acest sens și experiența scriitorilor noștri interbelici, tentați nu de putine ori de motive și teme religioase, dacă ar fi sa ne gândim doar la Arghezi, Agarbiceanu, Blaga, Galaction, Voiculescu, Pillat, Papilian, fara sa mai punem la socoteala întreaga miscare din jurul „Gindirii” si a lui Nichifor Crainic, care a facut din ortodoxism si autohtonism coordonate de baza ale unei intregi literaturi. Pe plan european, viata lui Isus a fost un subiect deosebit de tentant si exista in acest sens citeva exemple celebre. La noi, el a fost ocolit in mod justificat pentru complexitatea faptelor narative care ar trebui luate in considerare. Singur Ion Agarbiceanu s-a incumetat sa ne ofere o poveste imaginara a vietii lui Isus, camuflata in spatele unei posibile mitologizari in acord cu spiritul crestin al Bibliei, dar apelind in mod consistent la creatii apocrifice. Cartea legendelor, ultima sa creatie ramasa in manuscris si publicata de noi la editura Remus, e o frumoasa Biblie povestita in intelesul copiilor. In mod oarecum diferit procedea scriitorul Eugen Cojocaru, roman stabilit in Germania, carea lansat romanul sau „Isus” (Ed. Crigarux, 2008, 408 p.), roman-documentar si de imaginatie in acelasi timp. Fata de I. Agarbiceanu, E. Cojocaru urmeaza mai de aproape documentatia oferita de Biblie, doar o asaza altfel in pagina si o insoteste de o bogata paleta de fapte narative. Constructia sa are in vedere un Isus-pelerin, un Isus al oamenilor, aflat mereu pe drumuri pentru a se intalni cu acestia si a le arata „Calea de urmat”. Aceasta misiune dumnezeiasca este precizata de autor inca de la primele pagini, deoarece Isus este definit drept „Cel care va pregati Calea Libertatii divine si va netezi cararile” potrivit hotaririi dumnezeiesti ca omul trebuie schimbat, deoarece a devenit factor al Raului. Iertarea vine din pocainta si rugaciune, iar domnul Isus este destinat sa dezvaluie acest inteles oamenilor:

“Adevaratul Paradis e-n inima voastra”, spune eroul. Munca de implementare a Cuvintului Domnului incepe cu recrutarea ucenicilor care-i vor sta alaturi, impreuna cu care va incepe lungul drum de intalnire cu oamenii simpli. Drumul noului pelerin incepe din templul Ierusalimului, unde se va confrunta cu citiva dintre purtatorii opiniilor oficiale, va urma harta nesfirsita a Iudeii si se va intoarce in Templul din Ierusalim, de data aceasta ca om „vinovat” si periculos prin modul sau de a gindi si a fi. Drumul spre intelegerea oamenilor este extrem de bine prins de autor, care descopera in rugaciune si post, asceza si curatenie, un alt tip de comportament: un exemplu pe care Isus il da celor care il insotesc si il cauta. Dar cautarea cea mare e a LUI, deoarece el strabate pas cu pas drumurile de la Ierihon, la Ephraim, Gerizim, Tabor, Havod, Aeon, Genezareth, Capernaum, Dekapolis, Tabgha, Bethsaida, cucerind pretuirea oamenilor pentru minunile pe care le face, avind linga el pe ucenicii Andrei si Filip, pe Nathanael, Ghedon, Tutmon, Simion Petrus, Ioan si Iacob si altii care vin pe parcurs. Doua sint momentele cheie ale cartii: botezul lui de catre Ioan Botezatorul si intalnirea cu Maria Magdalena, iar munca lui de a schimba lumea prin iubire si sacrificiu poate fi urmarita ca o rugaciune frumoasa.

Mircea POPA

SCRIITORUL NEIROSITELOR IUBIRI

Cartea Arhimandritului Timotei Aioanei, „*Aduceri aminte despre oameni și locuri din ținutul Fălticenilor*” (Ed. Mușatinii, Suceava, 2008), apărută cu binecuvântarea Înalț Preasfințitului Pimen, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților, este o bijuterie și o minune editorială, un obiect de artă de colecție și o operă de literatură memorialistică de ținută. La reușita sa a participat cu grafică sora Simona Bucan de la Mănăstirea Stavropoleos, iar coperta este furnizată de pictorul Vasile Ilucă – Vedere generală cu biserica Sfinții Apostoli Petru și Pavel – la Rădășeni, 2001.

Prin această carte, și aproape că fără o intenție literară, ci mai mult enciclopedist localist-cronicărească, s-a născut, totuși, un scriitor veritabil, ce vine pe filonul tradiției marilor povestitori și cronicari moldavi. E o certitudine că la anul două mii nouă, în ziua de cincisprezece al lui ianuarie, un condeier hăruit, exersat deocamdată în hamurile prozei scurte, izbucnește la Lumină, trăgând mai departe către glorie ținutul predestinat al Fălticenilor, ce îi dăduse culturii române, înainte, pe Sadoveanu, Eugen Lovinescu, Monica Lovinescu, Vasile Lovinescu, Anton Holban și încă atâția alții. Miza evocatoare a ținutului rădăcinilor este una morală, scriitorului potrivindu-i-se hlamida abordării estetice a înclășării cu literatura: „*Fălticenii, cu ani în urmă, era un loc în care oamenii trăiau frumos, comunicau, se cunoșteau, vorbeau între ei și se bucurau măcar la o simplă întâlnire*” (p.215). Menționând aceasta, situăm de fapt, prin perspectiva dualității etic-estetic, atitudinea autorului față de civilizația contemporană ce este dominată de consumerism și post-modernitate, sinonime cu disoluția omului spiritual și îndepărtarea omenirii de Dumnezeu.

Lansarea cărții a avut loc pe 15 ianuarie 2009, în Sala de Arte „Elena Greulesi” a Bibliotecii Bucovinei „I.G.Sbiera” din Suceava. A fost un eveniment de spiritualitate românească autentică, situându-se în epicentrul unui moment istoric remarcabil ce se construiește în ultimele luni. Astfel, la Crăciun, am organizat împreună cu Parohia Romano-Catolică a Bucovinei din Suceava o lansare a volumului „*Fratelui meu din exil - Perioada stalinistă în România în scrisorile Monseniorului*”

ISTORIA LIMBII ROMÂNE

(continuare din pag.4)

vină de demult, să lumineze spațiul de etnogeneză și din cele mai vechi timpuri și să arate acea prezență umană fără întrerupere, pe care Dacia Traiană să se așeze natural.

Se cuvine să aducem în atenție cazul „Cronicii de la Nürnberg” (1493), în care apar pentru prima dată în tipar latin și german, pasaje daciste, precum citim: „Regiunea Transilvaniei este așezată dincolo de Dunăre. A fost locuită odinioară de daci, popoare viteze și vestite prin multele înfrângeri ale romanilor...”, respectiv mai încolo găsim, despre Muntenia: „Acest pământ a fost locuit odinioară de geți, care l-au pus pe fugă rusinoasă pe Darius, fiul lui Histaspes și au pricinuit multe înfrângeri Traciei. În cele din urmă au fost subjugați și zdrobiți de forțele romane. Și a fost dusă acolo o colonie de romani, ca să-i țină în frâu pe Daci, sub conducerea unei oarecare Flaccus, după care a fost numită Flacchia. Apoi după o lungă bucată de timp, alterându-se numele, cum se întâmplă, a fost numită Valachia și în loc de flacci, locuitorii au fost numiți valahi”.

De unde știa autorul german, Doctor **Hartmannus Schedel**, acestea? Notăm că el își făcuse studiile la Padova, unde aflase un manuscris al Papei Pius al II-lea, adică **Ennea Silvio Piccolomini (1458-1464)**, care în scurtul său pontificat a trimis călugări către răsărit, să adune date despre neamurile întâlnite în cale, date pe care le-a combinat apoi cu sursele bibliografice de cabinet și astfel a rezultat cronică. Schedel o află la Padova și redă integral manuscrisul ei în Cronică de la Nürnberg, astfel că textele de mai sus, tipărite latinește și nemțeste la 1493, sunt de fapt teste papale, investite cu cea mai înaltă pondere și recunoaștere, aceea a Sfântului Scaun.

Ce mai trebuie subliniat? Că ele se întemeiază pe observarea realităților întâlnite în drum de emisarii papali, iar aprecierile despre limbă și neam sunt deduse din realitatea vizitată. Mai constatăm că autorul lasă continuitatea dacilor în țara lor, Dacia, dar îi pune sub frâul roman, adică dacii nu au dispărut, ci au fost supuși de noua autoritate romană, cu care au conviețuit, ajungând din etnonim în etnonim până în actualitatea cronicii, ca valahi în Transilvania și Walachia.

În cronică de la Nürnberg se află și prima hartă tipărită a Europei, care prezintă interes din punct de vedere românesc, deoarece pe ea sunt figurate și Țările Române, în colțul din dreapta jos, într-o proiecție cartografică deformată, dar specifică pentru tehnica timpului și nivelul de cunoaștere de atunci. Vedem figurate traseele Dunării și Tisei, care sunt denumite latinește, e desenată Delta, dar și alte ape, care nu au nume, apare Marea. Sunt figurați Munții Carpați, fără a fi numiți, respectiv apar trei titluri de țări, Walachia, Transilvania și Wurtzlant (= Tara Bârsei), iar cu litere mai mici două localități: Wardein (= Oradea) și Sibenburg, cam pe la locul de așezare al Brașovului. Deși puțin, e foarte mult, dacă privim toată harta, în care se exprimă un fel de pangermanism toponimic, în care aflăm Germania Magna, înscrisă ca un brâu peste mijlocul Europei, Mare Germanicum înscrisă peste Baltica, Oceanus Germanicum lângă Anglia, respectiv Gotland pe lângă Riga, Tartaria lângă Mosovia (Moscova), sau Dacia, în mod surprinzător scrisă clar peste peninsula daneză (Danial). Ceea ce nu este întâmplător și corespunde unei invenții de cabinet, închipuind migrarea spre nord a dacilor, ca să dea danezilor o descendență ilustră, dintr-un etnonim liber de succesiune. În acest loc și moment se află de fapt izvorul purismului latin, care a simplificat și expirat mai târziu misiunea Scolii Ardelene. În aceeași tradiție de cabinet, absolut falsă, se află credința în hiperborei, oamenii și împărații din nord, din noapte, care sunt înțeleși și așteptați ca niște înțelepți și salvatori, ce vin pe cai, sau plutesc pe râuri, ca varegii, sunt readuși cultural, lăsând urme de credință și trasee de coborâre nord-sud în poemele daciste ale lui Mihai Eminescu și la toți dacistii din prima etapă de recuperare a dacilor, încheiată cu articolul lui B.P. Hașdeu din revista „Familia”. Se recunoaște aici partea cea mai productivă literar, din închipuirea dacistă, îmbrăcată în vestimente romantice, care se potriveau foarte bine și formează o contribuție interesantă, prin care se continuă și se dezvoltă tema ruinelor, cu castele și personaje relicvare, înlocuind pe cele romane, prea obosite de o campanie lungă și sterilă.

Vladimir Ghika, prinț, preot și martir, Ed. Galaxia Gutenberg, 2008 (carte susținută de Institutul Cultural Român prin Proiectul Cantemir), celebrând și 135 de ani de la nașterea Msg. Ghika și susținând conferința „*In Memoriam Vladimir Ghika – 135*”. Msg. Ghika, se știe, a fost botezat creștin-ortodox, după care a trecut la catolicism „pentru a deveni un mai bun ortodox”, iar Vaticanul derulează în prezent procesul de beatificare a sa. Tot anul trecut, s-au celebrat 200 de ani de la nașterea Arhiepiscopului Andrei Șaguna, și se împlinesc 145 de ani, în 2009, de la înscăunarea sa ca Arhiepiscop al Mitropoliei Ardealului, ambele evenimente fiind celebrate și de către noi. Născut catolic, dar trecând ulterior la ortodoxie și hirotonit ortodox, Andrei Șaguna s-a dovedit a fi, repede, un întemeietor, un ctitor de școli ortodoxe și un protector al învățământului în limba română, „un dangăt de clopot care a trezit din amorfire conștiințe și destine, a redat speranțe și vigoare, a pus plugul în brazdă și a desțelenit ceea ce amenința să devină pârlăoagă”. Un simpozion dedicat lui Andrei Șaguna în ziua de 23 ianuarie pune în discuție, prin prezența multor oameni de cultură, importanța școlastică a acestei personalități, ca și amorșarea unei teme necesare societății civile: „*Învățământul românesc, între tradiție și înnoire*”, printr-un work-shop axat pe felul cum va reînvia cultura română în proiecția europeană a diversității și multiculturalității, prin modele demne de urmat și care trebuie să fie predate tinerelor generații.

Bucovina este, astfel, prin lucrul numeroaselor personalități ce dăruiesc cultură și susțin cultura, un domeniu privilegiat, în care România și românismul se construiesc și printr-o spiritualitate iudeo-creștină înfloritoare, centripetă spre inima sa profundă, ca un summum de exiluri interioare și exterioare ce culeg și readuc acasă, ca pe izvoare vindecătoare, numeroase conștiințe de creatori și de fii risipitori.

Celebrând aceste figuri ilustre ale spiritualității românești, Biblioteca Bucovinei adaugă în peisajul bucovinean o dimensiune de românism blând și ziditor, ancorat în universalitate. Acesta este și contextul evenimential în care se înscrie, precum în acel edenic ținut natal, „*Ținut al livezilor nesfârșite*”, lansarea cărții Arhimandritului Timotei Aioanei.

Desemnat de Grigore Ilisei, prefătorul cărții, ca „un cronicar al inimii”, autorul dovedește că vocația isihastă este profundă la un vizionar ce investighează, într-o proză băntuită de o tahicardie jurnalistică angelică, toposuri ale sacralității: natura-leagăn,

șlefuită de ochiul interior purificat, sufletul omenesc ars de focul rugăciunii pentru a fi apoi încrustat cu podoabe, inima îndumnezeită de meditația sacră, mintea purificată de bucurie, inima domolită de mângâierea Cuvântului sacru, descoperirea oamenilor blânzi de altădată, care, precum pietrele îndelung șlefuite de o apă curgătoare, au dat la iveală, după o evoluție personală aproape isihastă, icoane și nestemate.

Motorul acestei cărți nu este alimentat cu combustibilul unui înger căzut, nici cu cel al trăirilor deznădăjduite alcătuite din miez de Ecleziasist (și nu e, oare, Ecleziasistul, singura carte permisă din Biblie, prin care se pune în ecuație Omul înainte de a-L descoperi pe Dumnezeu ?), fiind totuși alimentat de o nostalgie primordială: nostalgia după Paradisul pierdut. E, mai întâi, dorul de Rai părintesc, dorul de Tatăl, ca sentiment religios fundamental, iar după aceea este și dorul după copilăria pierdută, după inocența risipită prin cunoaștere și prin capitalizarea durerii de a fi viu. Marii scriitori pot exprima durerea de a fi viu prin hlamida bucuriei pe care o aruncă peste cuvinte, ca pentru a le ocroti. Și Timotei Aioanei îmbracă *omenescul* cu starea de extaz blajin ce transpare din cuvinte de bineviețuire creștină. E, în toate, meșesugul artistului dăruit, căruia îi prevedem un destin literar remarcabil.

Această carte este gândită ca un jurnal și este scrisă intimist-moralizator, pentru a dilua prin exerciții mnezice o energie auctorială ieșită din comun, și tocmai de aceea este plină de portrete de oameni și de sfinți, de tablouri votive biografice sau imaginare ori ilustru evocative, fiind mai înainte de toate o regăsire a inocenței *ab initio* din jurul unui ținut mirific, al Fălțiceniilor, asupra cărui autorul proiectează o viziune coerentă tămăduitoare, un biografism reținut, o autoreferențialitate structurantă și o întregă mitologie inițiativă. Toate acestea sunt ingrediente psihanalitice bine administrate realului evocat, dozate cu scopul de a recupera starea paradisiacă. Niciun barometru constructivist nu i-a lipsit autorului, pentru a genera prin text și un efect pilduitor, didactic, proiectiv. „*Avem nădejdea că într-o zi va fi din nou ca în vremea copilăriei, când toate ni se păreau frumoase și bune foarte*” (p.214), spune Timotei Aioanei, precum fântânarul care știe că acolo unde sapă este miezul și că acolo unde este miezul este și adevărul. Regăsim aici, plasat în axul lumii și al credințelor religioase ale adultului, mitul reînnoirii la Itaca biografică, după trudă și multă răbdare, după cazne și exorcizări, care sunt în egală măsură vindecări și primeniri ale minții, ale trupului, ale spiritului și ale sufletului:

lată o idee de puternică sugestie, cum sunt numeroase în această gândire de migrațiune culturală nord-sud, anticipată cartografic în cartea foarte europeană, de la anul 1493, prin care se proiectează o lumină nouă, clarificatoare, asupra unei îndelungate bibliografii și evoluții, de suport pentru tentativele daciste ale lui I. Budai-Deleanu, care în acest caz a gândit total diferit de Micu și Maior, și mai avansat decât Șincai. Pentru autorul **Tiganiadei**, îmbrățișarea dacismului însemna fortificarea latinismului după 1800, când acesta se dovedise insuficient de eficace în planul luptei politice și iată de ce prin el se face și o trecere către miezul nou, romantic, al istoriografiei românești. Punerea în paralel a textelor, făcută de profesorul Iosif Pervain, arată că I. Budai Deleanu se raportează nu la Maior și Șincai, ci la Gibbon și Kopitar, iar ideile lui se află „**in nuce**” la istoriograful sas Michael Lebrecht („**Geschichte von Siebenburgen**”, Sibiu, 1784, reeditată la 1791 și 1797 cu titlul schimbat), care afirmă: „**Măcar că rațienii era potrivnici lor și îi ura, totuși mulți dintr-înșii prin căsătorii, se înfrăținasă cu dacii și cu prilejul de obște ieșirii romanilor din Dacia au rămas pre loc. Acești rămași nu era cei de pre urmă oameni, precum de obște să zice, adică pentru aceea să fie rămas să nu avea de a pierdere nimic. Mai vartos numai acei au ieșit care puțin sau nimică avea de a pierde**” (traducerea lui Ion Budai – Deleanu, apud Adolf Armbruster, **Dacoromanosaxonica**, București, 1980, p. 143-144).

El înțelegea continuitatea daco-geților ca o premisă logică și necesară a continuității dacoromane în Dacia postaugustină. Cel dintâi, care observă că în perimetrul Scolii Ardelene a putut să apară ideea tratamentului unitar, în corelație, a celor două momente din marea problemă a continuității, este Ion Lungu în monografia citată, când conchide asupra adversarilor: „**Pentru Eder, Engel și ceilalți adversari ai latinității și continuității românilor, discontinuitatea daco-geților constituie și premisa discontinuității coloniștilor romani în Dacia**”.

În stratul de mijloc al Scolii Ardelene se poate întâlni la nivelul exponenților o simplificare și o echilibrare a aceluiași idei, mai accentuată decât la nivelul corifeilor. Ne exemplificăm cu protopopul cărturar **Sava Popovici din Rășinari**, care la 22 august 1792 ține o predică, al cărei manuscris din fericire s-a păstrat și în care reflectă ideea daciste, mai tranșante chiar decât I. Budai – Deleanu. Sava Popovici, la îndemnul circular al Consistorului ortodox din Sibiu, expune în fața sătenilor descendența lor etnică: „**aflăm în istoriile noastre pre un viteaz craiu al Dații, adică al Ardealului, numele lui Decebal, sau Duciubal, stăpânind cu mare vitejie sub schiptrul orînduirii sale toată Dația, sau tot Ardealul**”.

Apoi compune prestigioase portrete istorice, atât lui Decebal, cât și lui Traian, și face legătura dintre cele două neamuri, care conviețuiau: „**atâta vreme cât au fost rămlenii sălășluitoari în pământul acesta, s-au înrudit cu alte neamuri, adică cu ardelenii (dații), rămlenii au luat în căsătorie fiice de ale Daților. Eșind dară rămlenii din pământul acesta mulți din cei ce s-au rudit și s-au căsătorit cu dații au rămas în pământul acesta și așa vedem o rămășiță a vestiților rămleni în țara Ardealului până în ziua de astăzi**”.

În cuvântul lui Sava Popovici, care, semnificativ, și el evocă observarea directă a realității ca argument pragmatic, se vede cel mai bine cât de folositoare este, pentru atingerea adevărului istoric, tratarea unitară a celor două momente ale continuității în Dacia, încât concluzia cade firesc: „**Aceștia suntem chiar noi românii care până acum ne aflăm și ne numim și romani**”. Ioan Lupșa a trimis manuscrisul lui Sava Popovici tot la Lebrecht, unde sunt pasaje apropiate, comparabile cu ale lui Ion Budai – Deleanu. Se probează că asemenea ideii intraseră într-o circulație mai largă în Transilvania încă de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, atât la nivelul corifeilor, care erau și ei diversificați, cât și în rândul exponenților Scolii Ardelene, a căror radiografie amănunțită în plan vertical poate fi dătătoare de adevărate surprize în ceea ce privește dilema dacistă, ce a însoțit și a înfiorat ca o umbră latinismul lor.

Conf. univ. dr. Constantin MĂLIŢĂ

un Ulise cu textură monahală se dovedește a fi un excelent personaj narator la persoana întâi, iar scenele din viața și luptele sale cu destinul și cu chemările, din Alaska până la Athos, și mai ales de la un sfânt la altul, de-a lungul salbei de podoabe ale ortodoxiei moldave sunt înconjurare de halouri de iluminare și revelație cristică. De altfel, scenele cele mai intense din carte sunt furnizate de relatarea cu dichis a ritualurilor de sărbătoare creștină din viața satului de altădată, sau relatarea și înfățișarea personalității, momentelor și rolului unor oameni providențiali. Nevoia de ritualuri și de laude caracterizează și apodicticele trăiri ce reiterează cultul pentru armonie și blândete, ducând neîncetat oamenii locului pe drumul speruitor ritual dintre casă, biserică și țărână: „*Așa era atmosfera în zilele marilor sărbători ale Nașterii Domnului, Anului Nou și Bobotezei. Oamenii se vizitau și era, parcă, mai multă bucurie. Odată cu trecerea anilor lucrurile s-au schimbat. Foarte mulți din vatra satului se află departe de casă, printre străini. Armonia de odinioară pe alocuri nu se mai întâlnește.*”

Acest fel de a scrie îi va fi benefic Arhimandritului Timotei Aioanei pentru următoarele sale cărți, de a căror apariție nu ne îndoiim, pe parcursul unui destin de scriitor veritabil și prolific. De altfel, cu această carte, ce urmează altor colecții personale de amintiri, cronici și meditații, Timotei Aioanei se anunță a fi unul din cei mai interesați prozatori cu har, apăruiți în ultimii douăzeci de ani în zona duhovnicească a literaturii nativi moldoveni. El este un veritabil zugrav al meditației și al stării de liniște întemeietoare de gânduri bune și de pace; un mesager în adevăratul sens al cuvântului, pentru că îi aduce cititorului în atenție faptul că nu poți aprecia darul prezentului fără a te raporta la trecut și la uimirea descoperirii Divinității în Tot; un pasager ce nu rămâne singur pe calea purificării, ci ține să ia cu sine martori la iluminarea sa; un *spiritus rector* printre monahii ce pun ca pavăză oamenilor, dinaintea Răului, cuvântul bine scris și încărcat de duh. Era nevoie de un condei cult, religios prin vocație și profesie, îmbrățișând și scrisul cu o sobră religiozitate descendentă din fascinația pentru clasicitate, obsedat de micro-cosmogonia omului ce îl întâlnește pe Dumnezeu la tot pasul, iar toate acestea să vină în întâmpinarea respectului pentru construirea portretului, pentru alegerea vitraliilor existențiale zugrăvite, ca și pentru toarcerea firului narativ. Aș spune că Arhimandritul Timotei Aioanei a sosit la timp în literatura română.

Angela FURTUNĂ

UNSAT DINEPOCA BRONZULUI ÎN SALAJ

Muzeul Județean de Istorie și Arta, sub egida Consiliului Județean Salaj, a organizat joi, 25 iunie, o seară muzeală cu tema „Un sat din epoca bronzului. Asezarea descoperită la Recea în anul 2008”. Arheologii de la Muzeul Județean au descoperit, anul trecut, pe raza localității Recea, în apropierea Zalaului, un sat din epoca bronzului, datând, cel mai probabil, din perioada 1.500-1.300 î.H. Descoperirea a fost făcută cu ocazia unei descarceri de sarcina arheologică realizată pentru Cemacon SA Zalau, ce a construit acolo o linie de producție și o carieră de exploatare de argilă. „Este pentru prima dată în Transilvania când un sat din epoca bronzului este cercetat integral. Doar la sapturi pe suprafețe mari poți să vezi o asezare în ansamblul ei. Satul este compus din opt case, dispuse pe un deal, în partea de sus, pe două siruri aproximativ paralele. În apropierea caselor au fost găsite gropi folosite pentru depozitarea produselor.

CEA MAIVECHE SĂRBĂTOARE LAICĂ LA ROMÂNII - ZIUA ÎNVĂȚĂTORULUI (30 Iunie)

Ortodocșii români sărbătoresc în fiecare an la 30 iunie „Soborul Sfinților 12 Apostoli”. De când au apărut primele școli în spațiul românesc învățătorii și mai apoi toate cadrele didactice care învață copiii au sărbătorit în 30 iunie Ziua Învățătorului.

30 iunie a fost aleasă și ca dată de „naștere”, a Asociației Generale a Învățătorilor din România fiindcă în chiar 30 iunie 1927 Tribunalul Ilfov a autentificat statutul acestei asociații prin care se oficializa și finaliza atunci manifestarea solidarității între cadrele didactice la nivelul României Mari -colorar al tradiției asociative învățătorești începută la 1869 în diferitele provincii în care exista școala românească. Mai mult, sediul din perioada interbelică a Asociației Generale a Învățătorilor din România a fost în București pe chiar strada Sfinților Apostoli la nr 14.

Profesorii, educatoarele și învățătorii din România s-au simțit onorați să fie serbați și felicitați de ziua apostolilor în fiecare an. Și an de an, de chiar ziua apostolilor, li se aduce aminte că au cea mai nobilă misiune pentru care merită făcute orice sacrificii asumându-și apostolatul. În 1923, la un congres al lor (anul acesta în 27-30 august, la București vor avea al XXX-lea lor congres), învățătorii au fost numiți „cei bogați în lipsuri, în îndatoriri și iubiri de moșie”.

Nu cunoaștem altă sărbătoare care să fi dăruit la români în calendare atât timp. Ziua Învățătorului a fost atât de împământănită încât și regimul comunist a păstrat-o la 30 iunie trecând însă sub tăcere că în aceeași zi Biserica Ortodoxă Română are în calendar „Soborul Sfinților 12 Apostoli”, iar Biserica Română Unită cu Roma are în calendar „Adunarea celor 12 Sfinți Apostoli”.

TÂRGUL SFINȚILOR APOSTOLI PETRU ȘI PAVEL, LA MUZEUL SATULUI

Ultimele trei zile ale acestei săptămâni au incunutat tradiționalele târguri românești care marchează vara prin sărbătoarea Sfinților Apostoli Petru și Pavel, cu manifestările organizate la Muzeul Satului. A treia și ultima zi de spectacole și recitaluri la Târgul Sfinților Apostoli Petru și Pavel, care are loc la Muzeul Satului reunind meșteri și creatori populari din diferite zone etnografice ale țării se încheie

cu un recital de cântec și joc din Teleorman, susținut de Ansamblul folcloric Burnasul Alexandria și alte prezențe artistice programate în timpul zilei iar, la final, pe scenă a urcat Teatrul Masca, cu spectacolul « La Români ». Printr-o asemenea manifestare, principalul cadru de evocare etnografică a satului românesc inaugurează multitudinea târgurilor de vară care împodobesc harta tradițiilor păstrate în sute și sute de localități ale României.

SFÂNTUL TOMA D'AQUINO ȘI TRADUCEREA ÎN ROMÂNĂ A UNEI OPERE FUNDAMENTALE

Prima traducere integrală în limba română a lucrării „Summa theologica” de Toma din Aquino a fost lansată de Polirom la Bookfest 2009. Concepția sa o impresionantă sinteză, „Summa theologica” constituie pentru cititor o cale de intrare în spiritualitatea Evului Mediu occidental. Volumul întâi, din patru, este prefat de Adriano Oliva, O.P., și tradus de profesorul clujean Alexander Baumgarten, coordonatorul unei echipe de teologi și filosofi.

Născut la Roccasecca, în 1225, Toma din Aquino este una dintre figurile ilustre ale teologiei și filosofiei medievale. De-a lungul carierei intelectuale, a avut un ideal fundamental care i-a guvernat întreaga opera: realizarea unui acord între tradiția iudeo-creștină și viziunea greco-arabă despre lume. Astfel, el a valorificat în teologia creștină filosofia lui Aristotel și Averroes, gândirea neoplatonică din opera lui Plotin, Proclus sau din lucrarea anonimă „Cartea despre cauze”.

CENTENAR CONSTANTIN NOICA

Centenarul nașterii filosofului Constantin Noica a fost sărbătorit duminică 28 iunie, în Alexandria unde ierarhul locului, P.S. Galaction a săvârșit o slujbă de pomenire la Biserica Sfinților Apostoli Petru și Pavel apoi, la sediul Muzeului Județean Teleorman au conferențiat personalități din lumea culturală românească: Mihai Șora, Alexandru Surdu, Andrei Dorobanțu, Ana Blandiana, Thomas Kleininger, Viorel Cernica, Alexandra Noica-Wilson, Ion Filipciuc, Stan V. Cristea și Nicolae Șt. Noica. Au avut loc și trei lansări de carte: Alexandru Surdu, „Comentarii la rostirea românească”, Stan V. Cristea, „Constantin Noica. Repere bibliografice” și Nicolae Șt. Noica, „Neamul Noica”.

SUCES TÂRZIU ÎN PATRIMONIUL NAȚIONAL

În sfârșit și o decizie responsabilă în materie de patrimoniu național. După restituirea părținoare a castelelor noastre din Carpați, iată că la Alba Iulia, Palatul Principilor Transilvaniei a intrat ieri în proprietatea municipiului și în administrarea Primăriei. Evenimentul de la Alba-Iulia are loc după mai mulți ani de demersuri pe lângă reprezentanții Guvernului României. Tocmai din pricina acestor mulți ani până când un Guvern a dat o hotărâre patriotică, imobilul se află într-o stare destul de gravă, fiind afectat de ploile care au pătruns prin acoperiș, distrugerile rămase în urma celor doi ani în care clădirea a fost părăsită se ridică la cel puțin 2,5 milioane de euro. Primăria Alba-Iulia vrea să colaboreze cu Consiliul Județean Alba pentru obținerea fondurilor necesare restaurării clădirii, după care cele două instituții își vor muta sediile aici.

EXPOZITIE DE PICTURA BASARABEANA

Dupa aproape un secol, pictura basarabeana revine în București la Galeria ArtSociety, pana pe 2 august. Din 1922, de la Atelierul basarabenilor la Ateneul Roman, nu a mai existat nimic de genul acesta la noi. Prin anii '30 a fost un Salon al romanilor peste Prut, dar dupa '40

orice cooperare a încetat. Expoziția cuprinde 51 de lucrări din Chisinau și 22 de artiști basarabeni. La intrare ne atrage atenția bustul Reginei Maria, realizat de sculptorita Milita Petrascu, fosta elevă a lui Constantin Brancusi. În cadrul expoziției găsim 16 lucrări ale artistei, toate provenind din colecții particulare, un fel de mini-expoziție unicat. despre Anatole Vulpe și Ioan Grigore Popovici s-au născut în 1907 și amândoi au murit ucși, cu zeci de gloante în 1946. Cei doi au fost foarte buni prieteni, una dintre picturile lui Anatole Vulpe („Natura moartă”) fiind realizată în atelierul lui Popovici. Se zvoneste că artiștii ar fi fost împușcați de către ruși.

MANIFESTARILE ZALAU PENTRU SARBATORIREA FORMATIEI CONSERVATORULUI „GHEORGHE DIMA”

Valoroasa formație a Academiei de Muzică „Gheorghe Dima” din Cluj Napoca Antifonia, înființată și dirijată de prof. univ. dr. Constantin Ripa aniversa 40 de ani de activitate.

În zilele de 26-28 iunie 2009 au fost organizate o serie de manifestări aniversare în Sala Studio: vineri, 26.09.2009, ora 19.00 – concert: Cvartetul Transilvan, Ansamblu de percutie, Capella Transilvanica; sâmbata, 27.06.2009, orele 10.00-17.00 – simpozion „Fenomenul Antifonia în contextul muzicii contemporane”; sâmbata, 27.06.2009, ora 19.00 – concert Antifonia; duminică, 28.06.2009 – concert de muzică tradițională – Ansamblul Icoane, Ansamblul Jidvei Romania

O premieră didactică:

MANUAL DE ISTORIE PENTRU ROMÂNII DIN BULGARIA ȘI DIN SERBIA

A apărut O istorie pentru românii de la sud de Dunăre, de prof. Valentin Băluțoiu.

Este vorba de un prim manual de istorie pentru etnicii români din jurul granițelor, ediții bilingve română-bulgară și română-sârbă.

Lucrarea are 26 de capitole și a fost tipărită la Craiova, sub egida Direcției județene pentru cultură, culte și patrimoniu cultural național, precum și a Asociației profesorilor de istorie din România.

Cele două ediții au fost lansate oficial la Vidin-Bulgaria, respectiv la Negotin – Serbia.

Lucrarea poate fi accesată pe site-urile <http://www.romaniuitati.eu> și <http://www.valeatimocului.ro>, link <http://www.romaniuitati.eu/content/view/94/45/>

SĂRBĂTOARE „HAIDUCEASCĂ” LA VULCANA-BĂI

Duminică, 28 iunie și luni 29 iunie, în ziua Sfinților Apostoli Petru și Pavel, comuna dâmbovițeană Vulcana Băi a avut o nouă premieră: prima Sărbătoare Haiducească: întreceri haiducești, foc de tabără, paradă a portului popular, recitaluri folclorice și o întâlnire cu cei mai îndrăgiiți „haiduci” ai momentului: Grupul „Nemuritorii”. Duminică, 28 iunie 2009 au fost prezentați doi tineri din Vulcana Băi care au reprezentat România la „Concursul european al liceenilor”, a avut loc lansarea volumului de versuri „Urma Curcubeului” al poetului Victor Mihalache și recitaluri artistice: Camelia Conovici (folclor), Marian Stere (muzică ușoară), Victor Mihalache (etno), Ansamblul „Junii Valahi”, Școala Micilor Vedete, Orchestra Dragoș Popescu și Grupul vocal-instrumental. Luni, 29 iunie 2009 s-a desfășurat Festivalul Folcloric „Vulcana Băi în zi de sărbătoare”, cu participarea colectivelor artistice din mai multe comune dâmbovițene

A PATRA EDIȚIE A CAFENELEI LITERARE,

Sâmbătă, 13 Iunie 2009, la orele 18, a avut loc, la Madrid, cea de a Patra Ediție a Cafelei Literare, eveniment organizat de Espacio Niram în colaborare cu Revista Niram Art.

Tema acestei ediții, Jurnalismul Cultural, a fost dezbătută de către invitații din 3 țări: Spania, România și Portugalia. Evenimentul a fost prezidat de Horia Barna, Directorul Institutului Cultural Român din Madrid.

Din Spania, au participat scriitorii și jurnaliștii Martin Cid (director al revistei culturale Yareah) și Isabel del Rio, din Portugalia sunt invitați scriitorul Simion Doru Cristea și Maria Joao Coutinho (responsabilă de Relații Culturale în cadrul Universității din Lisabona), România fiind reprezentată de jurnalistul și scriitorul Grațian Cormos și de Romica Barb, webmaster și creator vizual al unor publicații culturale.

Dialogul româno-iberic a fost moderat de jurnalistul Fabianni Belemuski, directorul revistei Niram Art.

EXPOZIȚIE NICOLAE DĂRĂSCU

La Muzeul Național Cotroceni - la împlinindu-se 50 de ani de la moartea artistului (1959-2009) miercuri, 17 iunie 2009, orele 18.30, a avut loc vernisajul expoziției „Nicolae Dărăscu - magician al culorii”.

Nicolae Dărăscu s-a născut în anul 1883 în orașul Giurgiu, iar în perioada 1902-1906 a urmat cursurile Școlii Naționale de Arte Frumoase din București, unde i-a avut profesori pe George Demetrescu Mirea și Ipolit Strâmbu la pictură și pe D. Serafim la desen. Între 1906-1907 a studiat la Paris la Academia Julian cu Jean Paul Laurens și la Academia de Arte Frumoase cu Luc Olivier Merson. În anul 1908 a călătorit la Saint-Tropez și Veneția, iar în 1911 a organizat prima expoziție personală la Ateneul Român.

Între anii 1912-1936 a deschis mai multe expoziții personale, a pictat în Dobrogea și din nou la Veneția, și-a expus lucrările la Haga, Amsterdam și Bruxelles, a fost numit profesor suplinitor la Academia de Arte Frumoase din București, catedra de desen artistic.

Anul 1942 aduce participarea artistului la Bienala de la Veneția și la Expoziția de Artă românească de la Bratislava, ca și definitivarea ca profesor titular la Academia de Arte Frumoase din București. În anul 1946 a primit împreună cu Francisc Arato Premiul Național pentru pictură. A încetat din viață la 4 august 1959 la București.

Expoziția dedicată pictorului Nicolae Dărăscu se dorește a adăra, o retrospectivă, comemorând astfel 50 de ani de la dispariția marelui artist român (1959-2009). În cadrul expoziției figurează 60 de lucrări purtând semnătura lui Nicolae Dărăscu, cele mai multe reprezentând peisaje și scene marine, inspirate de călătoriile sale în Sudul Franței (Saint-Tropez), la Veneția, dar și la Balçic și în Dobrogea. Vernisajul a fost urmat de un concert susținut de sopranele Patricia Seymour și Mioara Manea Arvunescu, de tenorul Răzvan Sărau, acompaniați la pian de Adina Cocargeanu.

ARTIȘTII OPEREII DIN VIENA CONCERTEAZĂ LA TIMPOARA ÎN ARAD.

Filarmonica de Stat Banatul a găzduit evenimentul în Sala Capitol. Concertul a cuprins arii și sechii din operele „Nunta lui Figaro”, „Don Giovanni” și „Cosi fan tutte”, interpretate de mari maeștri ai scenei lirice: Simina Ivan, Ildikó Raimondi, Aura Twarowska, Alexandru Moisiuc, Gergely Menyhért Némethi și Zoltan Nagy, orchestra fiind dirijată de Radu Popa. „Acest

proiect, din câte am înțeles de la directorul general al Operei din Viena, Ioan Holender, prezent la concert, va continua și anul viitor”, a spus directorul Filarmonicii Banatului, Coriolan Gârboni.

APEL PENTRU „SALVAREA CULTURII ROMÂNE VIIE”

Mai multe asociații și organisme culturale, printre care Federația Editorilor și Difuzorilor de Carte din România (FEDCR), Asociația Publicațiilor Literare și Editorilor din România (APLER), Asociația Revistelor și Publicațiilor Europene (ARPE), Fundația Culturală Ideea Europeană, cărora li se alătură câteva prestigioase reviste literare, au adresat o scrisoare deschisă premierului Emil Boc, intitulată „Apel pentru salvarea culturii române vii”. În esență, semnatarii cer efului guvernului să se conformeze „promisiunilor și programelor făcute înainte de alegeri” și îi sugerează o serie de măsuri concrete, printre care: alocarea unui buget de 2% din PIB culturii (față de 0,19% în prezent, și acesta pe cale de diminuare); revizuirea Legii sponsorizării; alocarea unui capitol de buget separat pentru cultura scrisă. Fără aceste măsuri urgente, editurile și revistele literare „sunt la limita subzistenței, a dispariției”, afirmă protestatarii.

SFINTIREA BISERICII GRECO-CATOLICE DIN BASEȘTI

Localitatea Basesti, parte a Salajului istoric, are o importanta valoare spirituala, dupa Blaj, si poarta amprenta venerabilului președinte al PNR, George Pop de Basesti, care, alaturi de alte personalitati si asociatii ale vremii, au marcat destinul poporului roman din Transilvania. In aceasta localitate, duminica, 14 iunie a.c.a avut loc sfintirea bisericii parohiale „Sfantul Anton de Padova” din localitatea Basesti, judetul Maramures. Sfanta Liturghie Arhierasca a fost oficiata de Președintele Ioan Sisestean, Episcop al Eparhiei de Maramures, insotit de un sobor de preoti.

COMEMORAREA LUI EMINESCU ÎNUNGARIA

Ganduri despre Eminescu, exprimate de catre poetii Daniel Hoblea si Marcel Lucaciu, un recital de poezie din opera lui Mihai Eminescu si un spectacol folcloric sustinut de Ansamblul folcloric „Mesesul” al Consiliului Județean Salaj vor fi prezentate în localitatea Gyula din Ungaria joi, 11 iunie a.c., de la ora 17, la Centrul Cultural Romanesc din orasul maghiar unde se organizeaza o seara literar-folclorica cu titlul „Ganduri despre Eminescu”.

APATRA EDIȚIE A SALONULUI INTERNAȚIONAL DE CARTE DE LA BUCUREȘTI

Bookfest s-a desfășurat, în perioada 17-21 iunie, în complexul expozițional Romexpo din Capitala - pavilioanele 13, 14, 15, 16 și 17. Organizatorii informează ca, datorită spațiului mare de desfășurare, numărul titlurilor de carte expuse la editia de anul acesta a fost mai mare de 25.000. Evenimentul desfășurat între 17-21 iunie, la Romexpo, a găzduit, pe langa manifestările tradiționale dedicate evenimentelor editoriale, concerte și proiectii de film, cuprinzând o selecție din programul TIFF 2009, vizitatorii Bookfest putând asculta muzica de calitate: recitaluri Byron și Grimus, The Amsterdams și Alexandrina Hristov. Mai mult, dintre filmele prezentate, anul acesta, la Festivalul Internațional de Film Transilvania.